

de mens^{uvv}.nu magazine

Oktober - november - december 2025 | 14de jaargang nr. 4 | Verschijnt driemaandelijks
V.u.: Raymond Verdyck - Afgiftekantoor massapost Brussel X - P900224

Dossier
Migratie,
mensen op zoek
naar beter

Jong.nu
“We zijn niet
machteloos”

**“Eigenlijk is dat de kernboodschap:
je moet altijd zelf blijven nadenken”**

Christophe Busch over kritisch denken, begrip en dialoog

vrijzinnig humanistisch tijdschrift
voor iedereen

de mens^{uvv}.nu
is vrijzinnig humanistisch

deMens.nu – Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw

Federaal secretariaat

Auguste Reyerslaan 70

1030 Schaarbeek

02 735 81 92

info@deMens.nu

www.deMens.nu

Hoofredactie

Anne-France Ketelaer

Redactie

Jérémy Celen

Dimitri De Smet

Wouter Goemaere

Bert Goossens

Joke Goovaerts

Veerle Magits

Valerie Meyvaert

Wendy Serraris

Nils Van den Bergh

Hilde Vandervelde

Anton Van Dyck

Dietlinde Wouters

Eindredactie

Hilde Vandervelde

Lay-out

Drukkerij Verspecht

Foto cover

© Jeroen Vanneste

Je kan je gratis abonneren op deMens.nu Magazine.

Hoe? Stuur een mailtje naar
info@deMens.nu

OF surf naar onze website en
schrijf je in

OF stuur een brief naar het
federaal secretariaat van
deMens.nu

Met vermelding van je naam en
adres.

Wil je de digitale nieuwsbrief van deMens.nu ontvangen?

Intekenen kan via onze website.

Volg deMens.nu op

deMens.nu Magazine is een gratis vrijzinnig
humanistisch tijdschrift dat vier keer per jaar verschijnt.

De redactie van deMens.nu Magazine is niet verantwoordelijk
voor de inhoud van de door derden geleverde artikels.

Dit magazine is auteursrechtelijk beschermd.

Onder auspiciën van de Unie Vrijzinnige Verenigingen vzw.

Conform de wet tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte
van de verwerking van persoonsgegevens (8 december 1992) en de algemene
verordening gegevensbescherming (AVG - EU 2016/679) herinneren we je eraan dat
een aantal van je persoonsgegevens werden opgenomen in ons adressenbestand.
Dit magazine wordt enkel opgestuurd op uitdrukkelijke aanvraag en/of
met uitdrukkelijke toestemming.

Via schriftelijk verzoek, gericht aan Anne-France Ketelaer, algemeen directeur
deMens.nu, Auguste Reyerslaan 70 te 1030 Schaarbeek, of via privacy@deMens.nu
kan je de inzage, correctie of verwijdering van je opgeslagen persoonsgegevens
verkrijgen.

Reacties op dit nummer kan je steeds mailen naar info@deMens.nu

Gedrukt op papier
afkomstig van
duurzaam bosbeheer

Lid van WE MEDIA

Migratie, mensen op zoek naar beter

M

igratie is van alle tijden. Dat mensen overal ter wereld op zoek gaan naar een beter leven of betere levensomstandigheden, lijkt een vanzelfsprekendheid.

Of mensen nu gedwongen zijn om te vluchten voor geweld of vervolging, of ze vrijwillig migreren om te werken, te studeren of een geliefde te vervoegen, elkeen heeft recht op een menswaardig bestaan. En toch lopen de gemoederen vaak hoog op wanneer het thema migratie ter sprake komt.

Het idee van een 'ongeziene migratiecrisis' is historisch onjuist, aldus socioloog Hein de Haas. In verhouding tot de wereldbevolking blijft het aandeel internationale migranten immers opvallend stabiel, rond de drie à vier procent. Een beleid dat migratie als bedreiging ziet, creëert vaak net spanningen, constateert een expert mensensmokkel. Terwijl een menswaardig beleid migratie integraal kan benaderen, met aandacht voor mensenrechten én maatschappelijke integratie.

In het dossier 'Migratie, mensen op zoek naar beter' vind je niet alleen feiten en cijfers, maar vooral verhalen. Zowel tragische en schrijnende als warme en hoopgevende verhalen - met één constante, het gaat altijd om mensen. Omdat wij geloven in mensen. Omdat mensenrechten gelden voor iedereen. Omdat een vrijzinnig humanistisch perspectief op migratie, waarin menselijke waardigheid centraal staat, belangrijk is.

Verder in dit magazine een interview met Christophe Busch, criminoloog en historicus, over het meest destructieve én meest altruïstische in de mens. Ook lanceert Patrick Coulier, ondernemer in hart en nieren, een warme oproep om de humanitaire projecten van Antorcha Humanista te ondersteunen. En nog veel meer om zelf te ontdekken.

Hilde Vandervelde

Inhoud

6

11

14

17

**Een vrijzinnig
humanistisch
magazine voor
iedereen**

Dit magazine bevat een toegankelijke mix van luchtige en diepgravende artikels over eigentijdse onderwerpen die verband houden met vrijzinnig humanisme.

Vrijzinnig humanisten geloven in de mens en plaatsen die centraal

De verantwoordelijkheid voor zin en moraal ligt voor vrijzinnig humanisten bij de mens. We bepalen zelf hoe we ons leven zin geven in het hier en nu, en dat doen we met respect voor de keuze van anderen en voor de natuur. We streven daarom ook naar een warme en solidaire democratische samenleving waar elk individu zich ten volle kan ontplooiën. Hoewel iedereen anders is, zijn we gelijkwaardig en moeten we onszelf kunnen zijn.

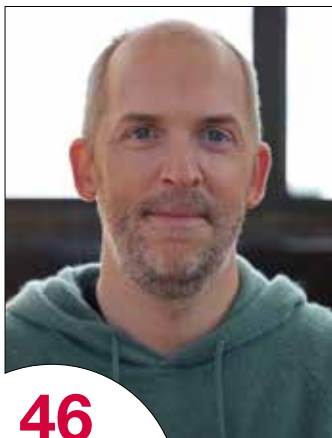
Vrijzinnig humanisten kijken kritisch naar de wereld en naar zichzelf

We aanvaarden niet zomaar wat anderen zeggen, maar oordelen zelf wat goed is en wat slecht. Dé waarheid bestaat immers niet en dus kan niemand die opleggen. Daarom stellen we alles in vraag tot we nieuwe inzichten hebben. Het is onze ultieme vrijheid: het mogen veranderen van mening.

Vrijzinnig humanisten zijn een bont allegaartje

Jong en oud, rijk en arm, uit alle hoeken van de wereld ... We geven allen zelf zin aan ons leven en maken er samen het beste van. Hier en nu en met vertrouwen in de toekomst.

deMens.nu Magazine is er voor vrijzinnig humanisten, maar ook voor iedereen die zich betrokken voelt bij onze samenleving en zeker ook voor nieuwsgierigen.

46

47

48

58

6 Onderhuids

Christophe Busch, criminoloog en historicus: "We zouden ons vaker de vraag moeten stellen: wat kan ik doen?"

11 Vrijzinnige barometer

"Wie het vrije denken beknot, ondermijnt het onderwijs"

12 Wetenschappelijk onderzoek

Waarom de bestrijding van invasieve exoten nodig is

14 Jong.nu

Amber Terwingen, praktijkassistente aan de Universiteit Hasselt: "We zijn niet machteloos"

17 Dossier

Migratie, mensen op zoek naar beter

45 Column Kurt Van Eeghem

Verhuizen naar den vreemde

46 Achter de schermen

De inzichten

47 Ingezoomd

Het pleidooi

48 Vrijwilligers van bij ons

Patrick Coulier van Antorcha Humanista

50 Een bank vooruit

Marcela Caldas Dahas, leerkracht niet-confessionele zedenleer, over het thema migratie

51 Breinpijn

Puzzel mee en maak kans om een boek te winnen

52 Van de bovenste plank

Recensies van *Fenix*, *Joy*, *The Swimmers* en *Vrouwen die de geschiedenis veranderden*

54 Actua

Nieuwsberichten en activiteiten

56 Op het terrein

Op zoek naar een beter leven

57 Achter tralies

Er gewoon voor hen zijn

58 Column Tinneke Beeckman

Wat mensen gemeen hebben

59 Levenskunst

Illustratie van Janne van Woensel Kooy

60 Het huisvandeMens in je buurt

Adressen en contactgegevens

“We zouden ons vaker de vraag moeten stellen: **wat kan ik doen?**”

Interview met Christophe Busch

Wat drijft een mens om zich in het donkerste van de menselijke geschiedenis te verdiepen? Voor Christophe Busch - criminoloog, historicus, voormalig directeur van Kazerne Dossin en huidig directeur van het Hannah Arendt Instituut - begon het met een boek uit zijn jeugd. Een confronterende kennismaking met de gruwel van de Holocaust die uitmondde in een levenslange zoektocht naar begrip.

Joke Goovaerts - foto's © Jeroen Vanneste

In je onderzoek en ook in je boek *De duivel in elk van ons* focus je je opaderschap en collectief geweld: concentratiekampen, genocide, terrorisme. Kan je ons meenemen naar het begin van die fascinatie?

Hoe ver in mijn verleden kan ik teruggaan om te zien waar het zaadje is geplant? Voor mij begon het met een boek uit de Lekturama-reeks over de Tweede Wereldoorlog, verzameld door mijn grootmoeder. Ze had die encyclopedieën gekocht in een tijd dat mensen ze nog aan de deur aanschaften. Als kind bladerde ik erdoor. Eerst de beelden van uniformen, massabewegingen, de aantrekkingskracht van zo'n beweging. Maar dan in het tweede deel kwam de gruwel: foto's van de kampen, de vervolging, het onmenselijke. Dat contrast liet me niet los.

En dat leidde tot een centrale vraag: hoe is dat mogelijk?

Inderdaad, een vraag die me nooit meer verlaten heeft. Hoe kunnen gewone mensen zulke buitengewone gruweldaden begaan? En dat was voor mij het begin van een zoektocht. Later las ik Susan Sontags *On Photography*, waarin ze beschrijft hoe ze op elfjarige leeftijd voor het eerst bevrijdingsfoto's uit de kampen zag. Ze noemt dat een epifanie - een openbaring. Je leeft in een wereld vóór die beelden en in een andere erna. Dat herkende ik meteen. Die gruwelfotografie openbaarde een wereld die we ons voorheen niet konden voorstellen.

En dat was het begin van je traject?

Op de middelbare school schreef ik al werkstukken over het

nazisysteem. Ik organiseerde een tentoonstelling over de kampen en vrede. Daarna ging het snel: criminologie, Holocaust- en genocide-studies, daderhulpverlening ... Ook in de forensische psychiatrie heb ik gewerkt. Maar de rode draad is altijd gebleven: begrijpen. Zoals de Duits-Amerikaanse filosofe Hannah Arendt zei: "Ich muss verstehen." Zonder begrip eindigt alles. Als je niet begrijpt wat je overkomt of wat er in de wereld gebeurt, dan raakt die wereld geblokkeerd. Dan maken mensen soms bizarre mentale sprongen of vallen ze in complottheorieën omdat ze houvast zoeken.

Begrijpen is een actief proces?

Zeker. Het is wat Arendt 'zelfdenken' noemde: durven twijfelen aan je eigen aannames, jezelf voortdurend bevragen, oog hebben voor je blinde vlekken. En tegelijk de ander als mens blijven zien, ook als die een totaal ander perspectief heeft. Door de wereld ook door de ogen van andere mensen te leren bekijken en begrijpen, krijg je zelf een veel breder begripsvermogen. Dat is het moeilijkste, zeker als het over thema's als geweld en ouderschap gaat. Maar het is ook het begin van echte dialoog. Als we het kwaad altijd buiten onszelf plaatsen en zeggen dat het aan de overkant zit, dan begint het kwaad pas echt.

Welke factoren bepalen wanneer een toeschouwer een dader wordt? En herkennen we dat potentieel ook in onszelf?

We moeten daarbij twee dingen onderscheiden. Om tot collectief

geweld te komen, heb je daders nodig - mensen die geweld plannen, beslissingen nemen en het geweld ook daadwerkelijk uitvoeren. Maar daarnaast heb je nog een veel grotere groep nodig, de omstanders - mensen in de samenleving die weggijken en niet ingrijpen. Ze zijn niet direct betrokken, maar ze maken het wel mogelijk door zwijgen en passiviteit. In de Holocauststudies wordt daar ook over gesproken. De Duitse onderzoeker Rolf Sachsse had het over 'Erziehung zum Wegsehen' - opgevoed worden om weg te kijken. In totalitaire regimes word je niet gestimuleerd om kritisch te denken of lastige vragen te stellen. Integendeel, wie zich uitspreekt, belandt in de marge - of erger.

Mensen kijken vaak weg omdat ze bang zijn, zich machteloos voelen of omdat het simpelweg te gruwelijk is. En de samenleving biedt allerlei vluchtwegen aan: je kan eindeloos bingewatchen op Netflix, gaan shoppen in de winkelstraten ... Allemaal manieren om het echte ongemak niet onder ogen te hoeven zien. En begrijp me niet verkeerd, niemand moet voortdurend met zijn neus op de gruwel zitten. Maar we zouden ons wél vaker de vraag moeten stellen: wat kan ik doen?

Ons afvragen welke verantwoordelijkheid we in de samenleving kunnen nemen?

Precies. De Franse filosoof Emmanuel Levinas noemde dat de 'kleine goedheid'. Geen groot heldendom, maar mensen die op een cruciaal moment besloten om niet weg te kijken. Die optelsom van kleine keuzes en acties redde levens. En vandaag, in wederom donkere tijden - met oorlog, klimaatdreiging, toxische polarisatie - is dat opnieuw ons morele kompas. Als je lang genoeg naar de donkere sterrenhemel kijkt, zie je eerst de poolster en dan zie je nog een lichtpuntje ... en nog één. Als we die punten verbinden, krijgen we samen een krachtige lichtbundel.

Ook in tijden van conflict is er ruimte voor menselijkheid?

In oorlog komt het meest destructieve in de mens naar boven, maar óók het meest altruïstische. Als ik beelden uit Gaza bekijk, zie ik natuurlijk de dood en het verlies. Maar ik zie ook mensen die elkaar helpen, die in hopeloze omstandigheden het kleine verschil blijven maken. En dat is ook wie we zijn als mensen.

Na de Holocaust dachten we: dat overkomt ons nooit meer. En toch zijn we weer terug bij af. Wanneer leren we luisteren? Wanneer trekken we nu echt lessen uit het verleden?

Wat we intussen wel geleerd hebben, is waar collectief geweld vandaan komt. We begrijpen steeds beter wat daders drijft en hoe radicalisering werkt. En om dat complexe proces een beetje behapbaar te maken, zeg ik vaak: het is een samenspel van heel veel factoren en actoren. In mijn boek *De duivel in elk van ons* probeer ik die allemaal te benoemen, vandaar ook de dikte ervan. *(lacht)*

Mijn droom was ooit om een soort periodiek systeem te maken met alle ingrediënten die tot geweld kunnen leiden: dehumanisering, groepsdynamiek, conformiteitsdruk, gehoorzaamheidsmechanismen, hoe denkpatronen en informatie je

wereldbeeld en emoties beïnvloeden ... noem maar op. Je zou er twee of drie tabellen mee kunnen vullen. Niet alleen met sociale, maar ook met biologische factoren. Zelfs het zogenoemde 'knuffelhormoon' oxytocine speelt een rol in hoe we in bepaalde situaties denken, voelen en reageren. We hebben dus een berg aan kennis. Sinds 1945 is er enorm veel onderzoek verricht - historisch, psychologisch, sociologisch, biologisch. Er is haast geen enkele wetenschappelijke discipline die zich níét op een of andere manier met collectief geweld bezighoudt.

Kennis alleen is niet genoeg?

Kennis betekent niet automatisch wijsheid. We horen het vaak: "Nooit meer." Of spreuken als: "Wie niet leert uit het verleden, is gedoemd het te herhalen." De intentie is er meestal wel - mensen voelen aan dat iets fout zit, dat iets niet had mogen gebeuren. Maar toch worden we telkens weer slachtoffer. Ook vandaag nog. In 1945 werden miljoenen mensen vermoord om wie ze waren of wat ze dachten. En daarna? Cambodja, Rwanda, de Jezidi's, vandaag Gaza. Het blijft zich met schrikbarende regelmaat herhalen.

Wat we goed moeten beseffen: streven naar een wereld zonder conflict of geweld is nobel, maar het blijft een illusie. Het is geen natuurlijke toestand. Conflict hoort nu eenmaal bij een diersoort die samenleeft op een planeet met schaarse middelen. Zeker in menselijke samenlevingen, die extreem complex zijn. Maar als mens beschikken we ook over iets unieks: verbeeldingskracht, beteke-

nisgeving. We zitten nu in het antropoceen, het tijdperk van de mens. Misschien komt er daarna een ander tijdperk. Maar goed, dat is voor later. Wat nú telt, is dat we de complexiteit van de wereld onder ogen zien.

En de rol van media en technologie daarin?

We willen de wereld sturen, beheersen - maar beheersen is onmogelijk. Wat we wel kunnen, is door patronen te (h)erkennen, pogen om een net iets grote invloed op dat complexe samenspel te hebben. Zoals de combinatie van dehumanisering met nieuwe technologieën die informatie razendsnel verspreiden. Dat is een klassieke cocktail voor geweld. Vroeger was dat de radio, geluidsversterking op afstand. Daarna de opkomst van beeld, emotie in media en literatuur. En dan komen er weer nieuwe technologieën met dezelfde risico's. Vandaag zijn het de sociale media. Die lijken onschuldig, zelfs leuk: we vinden elkaar terug, we delen beelden. Maar tegelijk ontstaan er giftige culturen waar emoties en verontwaardiging razendsnel circuleren. En dan herhaalt de geschiedenis zich opnieuw met een andere vorm en technologie, maar met dezelfde mechanismen.

Het is allemaal erg complex. Hoe leg je dat uit aan jongeren bijvoorbeeld?

Er zijn twee elementen van belang: verhalen gebruiken en metaforen inzetten. Waarom? Omdat wij mensen een verhalende soort zijn. Verhalen zijn essentieel. Als je een les begint met: "Welkom, vandaag gaan we honderd dingen leren over ...", dan

**“In oorlog
komt het meest
destructieve naar
boven, maar
óók het meest
altruïstische”**

verlies je die jongeren meteen. Maar als je begint met: “Er was eens ...”, dan spitst de klas de oren. Ze weten: er komt een verhaal. En verhalen trekken onze aandacht.

De kracht van het verhaal?

Je moet verhalen vertellen die mensen doen nadenken. Neem het logo van het Hannah Arendt Instituut: vijf gesloten ogen en één oog dat open is. Dat is geïnspireerd op een bekende foto uit 1936. Je ziet een massa mensen de Hitlergroet brengen - op één man na. Dat was August Landmesser. Hij was met een Joodse vrouw getrouwd en hij wist wat de nazistische ideologie betekende. Hij deed niet mee met de groet. Al die andere mensen waren gestopt met denken. Hannah Arendt noemt dat gedachteloosheid: je geeft het denken uit handen aan de beweging, aan de leider. Maar Landmesser bleef zelf nadenken. Als ik dat verhaal vertel en die foto toon, dan zie je dat het binnenkomt bij de toehoorders. Mensen vergeten dat beeld nooit meer. En eigenlijk is dat de kernboodschap: je moet altijd zelf blijven nadenken.

Welke rol zie je hier voor het vrijzinnig humanisme?

Een essentiële rol. Vrijzinnig humanisme draait rond kritisch denken. De mens centraal zetten - niet als individu, maar als deel van een groter geheel. We leven in het antropoceen, het tijdperk van de mens, en dat betekent ook dat we verantwoordelijkheid voor onze wereld en voor elkaar dragen. De mens is in staat tot gruwel, maar ook tot grootse verwezenlijkingen zoals wetenschap, technologie, ruimtevaart. Waarom? Omdat we van elkaar leren. Omdat we verbonden zijn - in tijd en ruimte. De eerste vijftientig jaar van je leven spendeer je aan leren. Niet alleen uit boeken, maar ook van de geschiedenis, van anderen. Dat is onze kracht als soort: samenwerking, kennisdeling, collectief nadenken. Het vrijzinnig humanisme kan dat bevorderen door vragen te stellen, niet door dogma's te prediken. Mensen leren denken. In dialoog gaan, ook als het schuurt.

Tot slot, je bent voortdurend bezig met de donkere kant van de mens. Hoe verwerk je dat persoonlijk?

Als je naar de donkere hemel kijkt, moet je ook leren zien dat er sterretjes in zitten. Dat is echt belangrijk. Er is altijd licht. Niets is ooit totaal duister. Het gaat om je focus. En voor mij is dat op een heel natuurlijke, organische manier gegroeid. Wat ook helpt, zijn betekenisvolle relaties. Iets hebben om op terug te vallen. Je gezin, je kinderen, je partner, een paar duurzame vrienden - dat zijn geen honderden mensen, maar een paar heel waardevolle. Samen dingen doen, genieten van schoonheid rondom je.

Als ik naar mijn bibliotheek kijk ... ja, het is een verzameling van miserie. Maar in die boeken zit ook heel veel schoonheid - als je die wil zien. Wat mij hoop geeft, is hoeveel mensen er met die thematiek bezig zijn en waarom ze dat doen. In de wereld van genocideonderzoek - een kleine wereld, dat wel - zijn zovelen ongelooflijk gedreven. Topmensen die zeggen: “Wij moeten hiermee aan de slag.” Je bent technisch-instrumenteel met moeilijke thema's bezig, maar je voelt dat het over een hoger doel gaat. Over zingeving. En dat kan ook echt genieten zijn. Van de mensheid, van de natuur rondom je.

“Wie het **vrije denken** beknot, ondermijnt het onderwijs”

Naar aanleiding van de eerste schooldag op 1 september 2025 schreef Raymonda Verdyck, voorzitter van deMens.nu, volgend opiniestuk.

Wie vandaag naar onderwijs kijkt, krijgt vaak de indruk dat het draait om toetsen, rankings en grafieken. Maar wie onderwijs reduceert tot cijfers en rendement, vergeet waar het écht om gaat: maximale kansen, brede ontwikkeling, burgerschap, wederzijds respect en vooral kritische zin.

Bij de start van het nieuwe schooljaar is het goed om stil te staan bij wat onderwijs werkelijk moet zijn: een vrijplaats voor kritisch denken, voor het bevragen van de wereld, voor het zoeken naar waarheid. Maar die vrijheid staat onder druk. Wereldwijd zien we hoe evidenties die jarenlang vanzelfsprekend waren, zoals de gelijkheid van vrouwen en mannen, de wetenschappelijke oorsprong van het leven of de vrijheid om over seksualiteit te spreken, steeds vaker ter discussie staan. Niet door nieuwe inzichten, maar onder invloed van ideologie, religie of politieke druk.

Onderwijs mag nooit een speelbal van dogma's worden. Het moet een plek zijn waar feiten primeren op overtuigingen, waar jongeren leren te twijfelen, te onderzoeken en hun mening te vormen op basis van kennis en empathie. Dat is geen luxe, dat is de kern van een democratische samenleving.

Onderwijs mag nooit een speelbal van dogma's worden

Raymonda Verdyck, voorzitter van deMens.nu

© Jake Goovaerts

De Belgische filosoof Leo Apostel, wiens honderdste geboortedag we deze eerste week van september herdenken, begreep dat als geen ander. In de eerste les die ik bij hem volgde, gebruikte hij een ogenschijnlijk religieus raadsel: “Kan God een steen maken die Hijzelf niet kan tillen?” Niet om geloof te bespotten, maar om jongeren logisch te leren redeneren. Hij moedigde een open geest aan, kritisch denken, en wees de weg naar het belang van logica, vrij wetenschappelijk onderzoek en humanistische waarden.

Die waarden zijn vandaag urgenter dan ooit. Want wat blijft er over van democratie als feiten niet meer gedeeld worden? Als wetenschap wordt afgedaan als opinie? Als algoritmen ons opsluiten in filterbubbels en complottheorieën miljoenen mensen bereiken?

Dat alles raakt rechtstreeks aan het onderwijs. Want als jongeren niet leren om feiten van meningen te onderscheiden, om kritisch te denken en om zich te wapenen tegen desinformatie, dan verliezen we meer dan kennis. Dan verliezen we de fundamenteën van een vrije samenleving.

Daarom moeten we onderwijs blijven verdedigen als een vrijplaats voor het vrije denken. Als vrijzinnig humanisten pleiten wij voor respect voor alle overtuigingen, maar nooit ten koste van de vrijheid om te onderzoeken, te bevragen en te leren. Onderwijs moet jongeren uitrusten met kennis, nuance en de moed om van mening te veranderen wanneer feiten dat vereisen. Het moet hen leren dat wij samen verantwoordelijkheid kunnen nemen. Voor elkaar, voor onze planeet, voor de toekomst.

Waarom de bestrijding van invasieve exoten nodig is

Wat hebben de Japanse duizendknoop, de wasbeer en de Aziatische hoornaar met elkaar gemeen? Ze staan alle drie op de Europese lijst van invasieve uitheemse soorten. Die lijst geeft een overzicht van de dier- en plantensoorten die een bedreiging voor de inheemse biodiversiteit vormen. Het is een dynamische lijst die regelmatig wordt aangevuld.

Bert Goossens

Schade aan natuur, economie en gezondheid

Om op de Europese lijst van invasieve uitheemse soorten te belanden, moet een soort aan drie criteria voldoen: ze moet buiten haar oorspronkelijke verspreidingsgebied voorkomen, een aantoonbaar risico voor de biodiversiteit of ecosystemen vormen, én zich snel binnen de Europese Unie kunnen verspreiden. Daarom geldt er een verbod op het bezit, de handel, de kweek, het transport en de invoer van die schadelijke planten en dieren.

De Europese aanpak wil de verspreiding van invasieve soorten zoveel mogelijk inperken, om zo de schade aan natuur, economie en gezondheid te beperken. Toch krijgen sommige exoten voet aan wal - met grote gevolgen. De Aziatische hoornaar is daar een treffend voorbeeld van. Sinds de eerste waarneming in Frankrijk in 2004 ruikt die wespensoort razendsnel op in Europa. Ook in België neemt het aantal nesten jaarlijks fors toe. In 2025 werden er al zeker dubbel zoveel nesten als in 2024 gevonden, ondanks toegenomen beheerinspanningen bij diverse overheden en particulieren.

Bescherming van biodiversiteit en veiligheid

Heeft bestrijding dan wel zin? Volledige uitroeiing lijkt onhaalbaar, maar indamming is wel degelijk mogelijk - en nuttig. Niet alleen voor de biodiversiteit, maar ook voor de veiligheid. Een steek van een hoornaar is op zich niet gevaarlijker dan die van een gewone wesp,

maar bij verstoring van een nest kan je meerdere steken tegelijk oplopen. Zeker op gevoelige plaatsen, zoals een speelplein, is het dus belangrijk om nesten tijdig te lokaliseren en te verwijderen.

Er bestaan verschillende strategieën voor exotenbeheer: indamming (de soort beperken tot een bepaald gebied), populatiebeheersing (de aantallen terugdringen) en uitroeiing. Elke soort vraagt een eigen aanpak, wat samenwerking tussen verschillende disciplines noodzakelijk maakt. In Vlaanderen zijn onder meer het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB), het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO), de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), lokale besturen en gespecialiseerde veldwerkers zoals RATO vzw, actief op het terrein.

Bestrijding kost geld - veel geld. Volgens een rapport van de Verenigde Naties uit 2023 bedragen de wereldwijde kosten van invasieve soorten jaarlijks zo'n 423 miljard dollar. Dat bedrag weerspiegelt zowel directe schade (zoals kapotte gewassen of verstoorde ecosystemen) als de kosten voor preventie en beheer. Toch is niet ingrijpen vaak nog duurder. Elke euro die je in exotenbeheer investeert, zijn er namelijk veertig bespaard.

Gevolg van menselijk handelen

Exoten veroorzaken vaak overlast op verschillende vlakken. Canadese ganzen tasten gewassen aan, bevuilen recreatiezones met hun uitwerpselen, maken zwemwater onveilig en kunnen zich agressief opstellen tegenover mensen. In natuurgebieden verdringen ze bovendien andere soorten, wat tot verarming van het ecosysteem leidt.

Nog een bekende allesverstoorder is de wasbeer. Dat slimme en opportunistische roofdier plant zich snel voort en is vooral 's nachts actief. Hij palmt het territorium van vossen en andere kleine roofdieren in, rooft vogelnesten leeg en brengt ook ziekten mee zoals hondenziekte en spoelworminfectie. Omdat hij zich goed aanpast aan stedelijke omgevingen - denk aan tuinen, zolders of vuilnisbakken - neemt ook het risico op ziekteoverdracht tussen dier en mens toe.

In een wereld waarin de mens het leefmilieu diepgaand beïnvloedt, is het te kort door de bocht om te stellen dat we 'de natuur haar gang moeten laten gaan'. Invasieve soorten zijn vaak het rechtstreekse gevolg van menselijk handelen: via transport, handel of als ooit onschuldig lijkende tuinplant of dito huisdier. Doordacht beheer en actieve bestrijding zijn daarom niet alleen wenselijk, maar noodzakelijk om de schade te beperken en ecosystemen veerkrachtig te houden.

Zoeken naar een rechtvaardige balans

Exotenbeheer roept veel ethische vragen op en dwingt ons keuzes te maken over welke soorten die we beschermen en welke we bestrijden. Daarbij botsen waarden als dierenwelzijn, biodiversiteit en menselijke veiligheid soms met elkaar. Het is belangrijk om te blijven zoeken naar een rechtvaardige balans tussen onze verantwoordelijkheid voor ecosystemen, het beperken van economische schade en het beschermen van de gezondheid van mens én dier. Iedereen kan daar een bijdrage aan leveren. Daarom enkele tips.

De Aziatische hoornaar rukt razendsnel op in Europa; ook in België neemt het aantal nesten jaarlijks fors toe

Kweek of koop geen invasieve soorten. Sommige exotische planten, zoals watercrassula of parelvederkruid, worden nog steeds verkocht. Kies liever voor inheemse soorten die de biodiversiteit versterken. Meer tips vind je op de website van Ecopedia via de zoekopdracht 'plantenlijsten voor een tuin vol leven'.

Laat nooit dieren los of zet geen planten uit in de natuur. Wat goedbedoeld lijkt (vrijheid is blijheid), kan desastreus zijn voor zowel het dier als het ecosysteem. Veel dieren overleven het niet en als ze dat wel doen, kunnen ze uitgroeien tot schadelijke invasieve soorten.

Meld waarnemingen via waarnemingen.be, een online platform voor burgerwetenschap en monitoring. Met foto's en locaties help je experts om de verspreiding van exoten in kaart te brengen en op te volgen.

De wasbeer palmt het territorium van vossen en andere roofdieren in, rooft vogelnesten leeg en kan ziekten meebrengen

Amber Terwingen, praktijkassistente aan de UHasselt

“We zijn niet machteloos”

Amber Terwingen, 26 jaar, sloeg eind 2024 een nieuwe weg in en ging aan de slag als praktijkassistente aan de Universiteit Hasselt. Ze is van nature erg geïnteresseerd in mensen en culturen en komt resoluut op voor de waarden en principes die haar na aan het hart liggen. Haar interesses en engagementen brachten haar al op prachtige, inspirerende plaatsen. We spreken elkaar in haar - ook al - nieuwe thuisstad Hasselt.

Nils Van den Bergh

Amber, kan je jezelf even voorstellen?

Ik geef vooral politieke vakken aan de faculteit Sociale Wetenschappen. Eerst heb ik fysica gestudeerd, dan kunst en cultuurwetenschappen. Ik lees en reis graag en ben gewoon heel graag bezig. Mijn mama is van Nederland - wie weet ben ik daarom iets meer flapuit en enthousiast. Verdraagzaamheid en acceptatie zijn kernwaarden voor mij.

Wat spreekt je aan in politiek?

Tijdens mijn opleiding heb ik ingezien dat politiek alles beïnvloedt. Bijvoorbeeld, we zijn een tasje koffie aan het drinken. Waar die koffiebonen vandaan komen, dat is al politiek. Waarom werd er beslist ze in een bepaald land te halen? Was de prijs het belangrijkste of de kwaliteit? Werd er rekening gehouden met mensenrechten, invloed op het klimaat, enzovoort. Dat komt allemaal in mij op, gewoon bij een tasje koffie.

Als kind stelde ik al veel vragen. Ik denk dat mama en papa er soms gek van werden. Hoewel zij die nieuwsgierigheid ook wel hebben. Mama is vrijwilliger bij het huisvandeMens. Papa was vroeger leerkracht niet-confessionele zedenleer. We gingen samen vaak naar musea. Geschiedenis vind ik ook interessant: wat wordt er verteld en op welke manier? Toen ik studeerde, heb ik me in het kolonialisme verdiept. En ja, dat is geschiedenis, maar tegelijk nog zo actueel.

Ik heb stage gelopen in het AfricaMuseum. De interactie tussen oudere, witte mensen en de Afrikaanse diaspora was boeiend. Ik zag mensen die willen veranderen en anderen die moeilijker in die verandering konden meegaan. Ooit was het museum een symbool van kolonialisme. Nu wil het evolueren naar iets evenwichtigers, door aanpassingen in de tentoonstellingen. Op zich is dat oké. Maar het gebouw is zo impressionant, gebouwd met geld uit de tijd van koning Leopold II. Het straalt nog kolonialisme uit. In mijn masterproef heb ik aanbevelingen gedaan en een aantal daarvan zijn geïmplementeerd. Misschien wel de *quick fixes*, maar dat is toch fijn.

Op jonge leeftijd heb je vrijwilligerswerk op de Filipijnen gedaan. Hoe kwam je op dat idee?

In het secundair onderwijs heb ik in Spanje vrijwilligerswerk voor mensen met een mentale beperking gedaan. Toen ik nadien fysica studeerde, miste ik het menselijke. Papa kende iemand van de CURE Foundation op de Filipijnen. De organisatie vangt er meisjes op die slachtoffer van seksueel geweld zijn. Er is veel sekstoerisme, maar het gebeurt vooral online. Als ik erop terugkijk, vind ik het ongelofelijk dat ik die stap heb gezet. Ik was achttien en moest nog opzoeken waar de Filipijnen liggen.

Het klinkt confronterend en zwaar, maar het was zo'n mooie ervaring om die meisjes vol levensvreugde te zien, ondanks wat ze hadden meegemaakt. Ik werd er hartelijk ontvangen en de meisjes noemden me meteen *ate*, wat zus betekent. Ze zijn dankbaar voor de kansen die ze in het opvangcentrum krijgen. Op de Filipijnen gaat het helaas over generaties heen: ouders die kinderen prostitueren om aan geld te komen. Dat was heftig om te beseffen. Maar daar-

“Gewoon lief zijn voor anderen, waarom zou je dat niet doen?”

door ben ik extra dankbaar voor alles wat ik heb en ook dat ik de kans had om daar te helpen.

Nu ben ik vrijwillig vertaler voor Memisa, een ngo die gezondheidszorg in een aantal landen toegankelijker maakt. Ik heb vaak het gevoel dat ik méér wil doen, dus als ik op die manier kan helpen, dan graag.

Je zet je ook in voor Amnesty International?

Toen ik in Maastricht aan de universiteit studeerde, was daar een afdeling van Amnesty International. Ik deed mee met protesten, evenementen en handtekeningen ophalen. Later begeleidde ik zelf vrijwilligers. We bespraken heftige thema's, maar door te bekijken wat we concreet konden doen, koppelden we er iets positiefs aan. Zo was er een succesvolle actie met alle afdelingen van Nederland om de strafmaat voor verkrachting en seksueel geweld te verhogen. Nadien is er een aanpassing van de wet gekomen. Dan voel je dat je acties impact hebben.

Onlangs was ik bij een protestactie voor Gaza aanwezig. Natuurlijk denk je wel eens: wat maakt het uit? Maar als je daar met zoveel mensen staat, voel je je niet zo alleen. Als het om zulke zware onderwerpen gaat, is het belangrijk dat je weet dat er nog mensen zijn die denken zoals jij. We zijn niet machteloos.

Wat zijn voor jou bedreigingen voor onze democratie?

Het lijkt me dat veel mensen in hun bubbel leven en hun empathie bijna verloren hebben. Er is weinig verdraagzaamheid. Dat merk ik aan kleine dingen: mensen worden snel boos of zien anderen niet meer als een medemens die ook een moeilijke dag kan hebben. We leven in kleinere groepen die alleen nog maar binding met elkaar hebben. Dialoog met anderen is dan bijna niet meer mogelijk. Inclusie wordt een lelijk woord.

Tijdens mijn lessen probeer ik daartegen in te gaan. Misschien is dat het grootste fundament van wie ik ben: luisteren naar iedereen en niet meteen elke andere mening als fout zien, ook al ben ik het

Amber als achttienjarige bij de Filipijnse CURE Foundation: de organisatie vangt meisjes op die slachtoffer van seksueel geweld zijn

er niet mee eens. Tenzij het over haten gaat. We moeten meer naar elkaar luisteren, elkaar meer als mensen zien die allemaal voor het eerst leven en ook niet altijd weten wat ze moeten doen. Het heeft er ook mee te maken dat iedereen vooral op korte termijn denkt, waardoor problemen als de klimaatverandering niet worden aangepakt. Mensen denken dan: dat is mijn probleem niet, dat is voor de volgende generatie. Maar zo werkt het niet.

Wat me eveneens zorgen baart, is dat seksualiteit en alles daarrond plots taboe lijken te worden. En rechten waar we het eens over waren, zoals abortus, dreigen in het gedrang te komen. Gelukkig zijn er ook mooie initiatieven, zoals de Pride in onder meer Brussel en Hasselt die de hele lgbtqia+ gemeenschap samenbrengt. Dat er wel nog met veel liefde met elkaar wordt omgegaan, dat geeft me dan weer hoop.

Heb je ook rolmodellen?

Als kind was ik al grote fan van Lady Gaga, omdat ze altijd zichzelf

is, op haar eigen excentrieke manier. Zij is ook erg begaan met de lgbtqia+ gemeenschap.

Daarnaast heb ik pas *Lumumba's droom* van Sibongwe Kano-bana gelezen en nu zit ik helemaal op de 'Lumumba-trein'. Hij zag de dekoloniale beweging als iets globaals en wilde bruggen bouwen tussen mensen die ver van elkaar stonden, ook tussen Belgen en Congolezen. Zo'n bruggenbouwer zouden we in deze wereld goed kunnen gebruiken.

En tot slot denk ik ook aan mijn recent overleden oma. Zij heeft me zoveel geleerd. Mijn oma was 93 en is altijd erg open-minded geweest, bijvoorbeeld wat de lgbtqia+ gemeenschap betreft. Ze heeft Maasmechelen zien groeien. Er kwamen Italianen en Marokkanen bij, zonder dat ze daar een probleem in zag. Dat heeft ze me ook altijd bijgebracht: acceptatie, respect en gewoon lief zijn voor anderen. Want waarom zou je dat niet doen?

Migratie

MENSEN OP ZOEK

NAAR BETER

18 Migratie in een breder perspectief
Mensenrechten gelden voor iedereen

22 Vrouwen en migratie
Is migratie genderneutraal?

26 Mensensmokkel in kaart gebracht
"Het is een direct gevolg van het restrictieve migratiebeleid"

30 "Geen cijfers of dossiers, maar gezichten, verhalen en veerkracht"
Een kijkje in een asielzoekerscentrum

32 Hallo België, tot ziens België
Wanneer je elders opnieuw begint

34 Argentijnse immigratie door de jaren
Een boeiend verhaal van kruisbestuiving

38 Vluchten voor het klimaat
Impact van klimaatverandering

40 Als de overheid geen grenzen kent
Voor een eerlijk en humaan migratiebeleid

43 Doordacht
Inspiratie voor de lessen zedenleer

Migratie in een breder perspectief

Mensenrechten gelden voor iedereen

© Ajdin Kamber / Shutterstock.com

De Nederlandse socioloog Hein de Haas wijst erop dat het idee van een 'ongeziene migratiecrisis' historisch onjuist is: in verhouding tot de wereldbevolking blijft het aandeel internationale migranten opvallend stabiel, rond de drie à vier procent

Elke mens heeft recht op waardige levensomstandigheden - ook migranten.

Toch krijgt een vrijzinnig humanistisch perspectief op migratie, waarin menselijke waardigheid centraal staat, vandaag bitter weinig gehoor. Om het dominante, vaak stereotyperende narratief te doorbreken, is het cruciaal om hardnekkige mythen over migratie te ontkrachten - met feiten, cijfers én menselijke verhalen.

Bert Goossens

Superdiversiteit is geen tijdelijke trend die je met een streng migratiebeleid kan tegengaan, maar een blijvende maatschappelijke realiteit: dat vraagt om een doordachte, duurzame aanpak - gestoeld op gelijke rechten, gedeeld burgerschap en ruimte voor ontmoeting

Een analyse met kanttekeningen

Dat migratie leeft in de samenleving valt moeilijk te ontkennen. In De Stemming, het grote onderzoek van VRT NWS en De Standaard in aanloop naar de federale verkiezingen van 2024, werd migratie als hét belangrijkste verkiezingsthema aangeduid.

Van centrumlinks tot uiterst rechts klinkt vandaag een opvallend gelijkaardige analyse: migratie naar België - en bij uitbreiding naar Europa - zou ongezien hoog zijn, vormt een bedreiging voor onze economie en sociale zekerheid, en moet daarom strenger gereguleerd worden.

Bij die analyse horen heel wat kanttekeningen. Voor we die maken, is het onontbeerlijk om eerst helder te zijn over de gebruikte terminologie.

De ene migrant is de andere niet

Het woord 'migrant' wordt vaak als een allesomvattend begrip gebruikt, maar verwijst in werkelijkheid naar heel uiteenlopende situaties. Sommige mensen migreren vrijwillig - om te werken, te studeren of om zich bij

hun gezin te voegen. Anderen zijn gedwongen hun land te verlaten door oorlog, vervolging of uitzichtloze omstandigheden.

Arbeidsmigranten komen vaak op uitnodiging of met een contract. Gezinsmigratie betreft mensen die zich bij een partner of familielid voegen. Internationale studenten vormen een aparte groep: zij migreren tijdelijk voor studies of opleiding, doorgaans met een studentenvisum. Al die vormen vallen onder het bredere kader van reguliere, legale migratie.

Daarnaast zijn er mensen die internationale bescherming zoeken. Zolang hun aanvraag loopt, spreken we van asielzoekers. Wordt hun aanvraag goedgekeurd, dan krijgen zij het statuut van vluchteling, op basis van gegronde vrees voor vervolging - bijvoorbeeld om afkomst, religie, politieke overtuiging of seksuele geaardheid. Niet elke asielzoeker wordt als vluchteling erkend.

Wie niet aan die criteria voldoet, maar wél gevaar loopt door oorlog, foltering of ander onmenselijk geweld, kan het statuut van

subsidiair beschermde krijgen. De daaraan verbonden rechten zijn beperkter, maar het uitgangspunt blijft hetzelfde: menselijk lijden voorkomen en fundamentele rechten beschermen.

Tot slot zijn er mensen zonder wettige verblijfspapieren, soms stigmatiserend als 'illegaal' bestempeld. Taal doet ertoe: labels als 'gelukszoeker' zetten mensen weg in een hokje, terwijl je met een beetje empathie kan erkennen dat geluk nastreven niets verkeerd is.

Belangrijk is om voorbij die categorieën en labels te kijken: achter elke migrant schuilt een mens met eigen motieven en een uniek levensverhaal.

Van alle tijden

Migratie is geen nieuw of uitzonderlijk fenomeen. Mensen trokken al lang voor het ontstaan van moderne grenzen van de ene regio naar de andere: om te handelen, te vluchten voor oorlog of uit nieuwsgierigheid en avontuur. Denk aan de verspreiding van het Romeinse Rijk en de verplaatsing van

© Alexandros Michailidis / Shutterstock.com

Vandaag is migratie meer dan een maatschappelijk fenomeen, het wordt ook ingezet om mensenrechten ter discussie te stellen: internationale mensenrechtenverdragen, ooit bakens van beschaving en solidariteit, worden steeds vaker afgeschilderd als obstakels voor daadkrachtig beleid

volkeren binnen zijn grenzen, aan de Vikingtochten en -nederzettingen in de negende en tiende eeuw, of aan de kolonisatie van Amerika.

In zijn boek *Hoe migratie echt werkt* wijst de Nederlandse socioloog Hein de Haas erop dat het idee van een 'ongeziene migratiecrisis' historisch onjuist is. In verhouding tot de wereldbevolking blijft het aandeel internationale migranten opvallend stabiel: rond de drie à vier procent. Soms is er een kleine piek, bijvoorbeeld door oorlog, maar uiteindelijk stabiliseert het steeds weer.

Vandaag gaat er ook veel aandacht naar vluchtelingen en asielzoekers, terwijl zij slechts een kleine minderheid van alle migranten vormen, ongeveer tien procent. De meeste mensen komen gewoon legaal het Westen binnen. Wat wél veranderd is, is de zichtbaarheid van migratie en de mate waarin die politiek wordt uitgespeeld.

Socioloog Dirk Geldof spreekt in dat verband over 'superdiversiteit': een realiteit waarin niet alleen meer mensen met migratie-roots samenleven, maar waarin ook de onderlinge verschillen in taal, cultuur en levensbeschouwing toenemen. In Brussel worden meer dan honderd talen gesproken, maar ook steden als Vilvoorde, Genk en

Aalst kennen een sterke toename van diversiteit. Superdiversiteit is geen tijdelijke trend die je met een streng migratiebeleid kan tegengaan, maar een blijvende maatschappelijke realiteit. Zoals Dirk Geldof benadrukt, vraagt dat geen 'oplossing' in de klassieke zin, maar een doordachte, duurzame aanpak - gestoeld op gelijke rechten, gedeeld burgerschap en ruimte voor ontmoeting. In plaats van vast te houden aan het achterhaalde ideaal van culturele homogeniteit, moeten we actief werken aan manieren om samen te leven in verschil. Dat proces brengt onvermijdelijk uitdagingen met zich mee, maar ook kansen om onze samenleving rijker en veerkrachtiger te maken.

Economische opbrengst

Een hardnekkige mythe is dat migranten vooral komen om van onze sociale zekerheid te profiteren en zo publieke middelen onder druk zetten. Decennialang onderzoek van Hein de Haas toont het tegendeel: migratie wordt in de praktijk vooral gestuurd door de vraag naar arbeidskrachten.

Migranten dragen in de meeste gevallen meer bij aan de economie dan ze kosten. Ze leveren arbeid, consumeren en vullen tekorten op de arbeidsmarkt aan - cruciaal in vergrijzende samenlevingen met lage geboortecijfers. Jonge arbeidskrachten

zijn onmisbaar om het pensioenstelsel, de zorg, de voedingsindustrie en de logistiek draaiende te houden. Bovendien migreren mensen niet naar landen met de hoogste uitkeringen, maar naar plekken waar ze kansen zien om te werken en vooruit te komen.

Veel migranten maken in hun eerste jaren nauwelijks gebruik van sociale voorzieningen. Wie uit een derde land komt, een land dat geen lid van de Europese Unie is, krijgt vaak pas na jaren - of zelfs helemaal geen - toegang tot sociale rechten. Velen dragen dus via belastingen en bijdragen bij, zonder er meteen voordeel uit te halen.

De Haas benadrukt dat het probleem niet is dat migranten te veel krijgen, maar dat de toegang tot rechten sterk verschilt naargelang statuut en herkomst. De economische impact van migratie hangt vooral af van het gevoerde beleid: toegang tot onderwijs, werk, huisvesting en sociale bescherming bepaalt of migratie slaagt - niet iemands afkomst.

Inclusie loont

Migratie is dus geen fundamenteel probleem, maar een realiteit die beleidsmatig gestuurd moet worden. Een inclusief beleid dat op activering en perspectief inzet, biedt migranten betere kansen én versterkt de samenleving als geheel.

Samenlevingen die openstaan voor nieuwkomers, hebben zich in het verleden vaak veerkrachtiger, innovatiever en economisch sterker getoond: telkens blijkt dat samenleven in diversiteit een bron van vooruitgang kan zijn, mits er in wederzijds respect, gelijke kansen en ontmoeting wordt geïnvesteerd

© Constantin Grigoriu / Shutterstock.com

Toch krijgt het inzicht dat inclusie loont, in de praktijk niet altijd gehoor. In december 2024 schrapte het extreemrechtse Forza Ninove de subsidies voor Babbelonië, een informele taalklas voor anderstaligen. Volgens de partij wordt taal vanzelf geleerd 'bij de bakker of op het werk'. Taalexperts en vrijwilligers waarschuwen echter dat net zulke laagdrempelige taalmomenten cruciaal zijn voor succesvolle integratie. Zonder die informele contacten wordt integratie bemoeilijkt, waarna de negatieve gevolgen opnieuw worden gebruikt om migranten te stigmatiseren - een vicieuze cirkel die maatschappelijke uitsluiting in stand houdt.

Diezelfde logica zien we op federaal niveau. Met veel tromgeroffel kondigde de regering in de zomer van 2025 nieuwe 'binnenkomstcontroles' aan op treinen, bussen en snelwegparkings, om 'illegale en secundaire migratie' te weren. Critici noemen het vooral politiek signaalbeleid: arbeidsintensief, tijdelijk en zonder aantoonbaar blijvend effect op migratiestromen.

Mensenrechten onder druk

In mei 2025 publiceerden premier Bart De Wever en acht andere Europese regeringsleiders een open brief waarin ze het Europees Hof voor de Rechten van de

Mens oproepen beleidsmakers meer ruimte te geven om criminele migranten uit te wijzen. Het illustreert hoe migratie vandaag meer is dan een maatschappelijk fenomeen: het wordt ook ingezet om mensenrechten ter discussie te stellen en de scheiding der machten - een fundament van de democratische rechtsstaat - onder druk te zetten.

Internationale mensenrechtenverdragen, ooit bakens van beschaving en solidariteit, worden steeds vaker afgeschilderd als obstakels voor daadkrachtig beleid. Mensenrechten worden niet langer gezien als universeel kompas, maar als hinderpaal voor nationale soevereiniteit en 'strengere' migratieregels.

Onverschilligheid wordt genormaliseerd en versterkt. Verhalen over verdronken migranten verdwijnen van de voorpagina; menselijk drama wordt herleid tot cijfers. Zoals het wrange gezegde luidt: "De dood van één mens is een tragedie, de dood van miljoenen slechts een statistiek."

Een bron van vooruitgang

Wie de rechten van de meest kwetsbaren relatieveert, zet de deur open voor een bredere erosie van fundamentele vrijheden. Het gaat hier niet alleen over migratie, maar

over het behoud van basisprincipes die ons allemaal beschermen. Maatregelen die vandaag tegen migranten gericht zijn, worden morgen misschien op andere minderheden of politieke tegenstanders toegepast. De geschiedenis leert dat het afbouwen van rechten zelden stopt bij de eerste groep die wordt geïnviseerd.

Daarom is het belangrijk migratie in een breder perspectief te zien. Samenlevingen die openstaan voor nieuwkomers, hebben zich in het verleden vaak veerkrachtiger, innovatiever en economisch sterker getoond. Van de ambachten en kennis die in de middeleeuwen met migratie meekwamen tot de industriële groei die in de twintigste eeuw mede door arbeidsmigranten mogelijk werd gemaakt - telkens blijkt dat samenleven in diversiteit een bron van vooruitgang kan zijn, mits er in wederzijds respect, gelijke kansen en ontmoeting wordt geïnvesteerd.

De waarde van een mensenleven mag nooit afhangen van nationaliteit, verblijfsstatus of politieke wind. Migratiebeleid mag grenzen stellen, maar nooit aan menselijke waardigheid. Mensenrechten gelden voor iedereen.

Vrouwen en migratie

Is migratie genderneutraal?

© Anas-Mohammed / Shutterstock.com

M Van de migranten die in 2024 in België een verzoek om internationale bescherming indienden, was 66,5 procent een man tegenover 33,5 procent een vrouw: voor sommige landen van herkomst zoals Afghanistan en Palestina ligt het percentage mannen nog veel hoger

Migratie is een constante in alle tijden en culturen. Waar doorgaans minder bij wordt stilgestaan, is het feit dat gender bij migratie een grote rol kan spelen. Naast algemene redenen om te migreren, zijn er ook genderspecifieke motieven. Tevens heeft gender een invloed op bepaalde problemen, kansen, behoeften en risico's die bij migratie komen kijken. Wij verdiepen ons hier in de positie van vrouwen die migreren.

Wendy Serraris

Naast algemene vluchtmotieven zoals oorlog en vervolging zijn er ook motieven die specifiek bij vrouwen voorkomen: vrees voor genitale verminking, gedwongen huwelijk en seksueel of intrafamiliaal geweld zijn daar voorbeelden van

Wortels in het buitenland

Migratie kent verschillende vormen. Bij asielmigratie ontvluchten mensen hun land vanwege gewapende conflicten, vervolging of natuurrampen. Volgmigratie bestaat zowel uit gezinshereniging als gezinsvorming: mensen die hier al wonen laten hun familie of een partner om te huwen naar België komen. Bij arbeidsmigratie verlaten mensen hun land om elders te gaan werken. En dan is er ook nog mensenhandel.

Van de Belgische bevolking is 64 procent Belg met Belgische achtergrond, daarnaast is 22,1 procent Belg met een buitenlandse achtergrond en is 13,8 procent niet-Belg. Dat blijkt uit cijfers van Statbel, het Belgische statistiekbureau, op 1 januari 2025. Meer dan één op de drie inwoners van België of 36 procent heeft dus wortels in het buitenland.

Eveneens bij Statbel vinden we cijfers over de immigratie in 2024. Dat jaar waren er 194.212

personen die naar België immigreerden. Van die immigranten had 11,6 procent de Belgische nationaliteit. De op een na grootste groep betrof Roemenen met 9,7 procent, gevolgd door Fransen met 7,4 procent.

Het aantal vrouwelijke en mannelijke immigranten blijft al een aantal jaar ongeveer fiftyfifty, maar we zien wel dat het aandeel van vrouwen erg varieert naargelang hun land van herkomst. Vanuit Oost-Azië, Latijns-Amerika en Europese landen buiten de Europese Unie komen meer vrouwen dan mannen naar hier, terwijl uit de EU-landen dan weer meer mannen immigreren. Ook tussen de verschillende vormen van migratie zien we verschillen in functie van geslacht. Laten we daar dieper op ingaan.

Internationale bescherming

Migranten die internationale bescherming zoeken, dienen een asielaanvraag in bij de Dienst Vreemdelingenzaken (DVZ). De besissing kan drie uitkomsten hebben.

(1) Men krijgt een vluchtelingenstatus. Die geldt voor vijf jaar en daarna kan men een permanente verblijfsvergunning krijgen.

(2) De vluchtelingenstatus wordt niet toegekend, maar wel een subsidiaire beschermingsstatus omdat terugkeer naar het land van oorsprong gevaarlijk is. Die status geldt voor één jaar, maar kan daarna twee keer met twee jaar worden verlengd en kan dan in een permanente verblijfsvergunning worden omgezet.

(3) De asielaanvraag wordt geweigerd. Bij weigering kan men een tweede aanvraag indienen, maar alleen als men nieuwe elementen kan aanbrengen die de kans op een positieve beslissing vergroten. Er kan daarna ook nog in beroep worden gegaan.

De cijfers van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) voor 2024 vertellen ons dat er 33.146 mensen een eerste asielaanvraag indienden

Volgmigranten zijn overwegend vrouwen: dat komt omdat doorgaans eerst de mannen immigreren en daarna hun vrouw of toekomstige partner laten overkomen; beide vormen van volgmigratie - gezinshereniging en gezinsvorming - plaatsen vrouwen in een afhankelijkheidspositie

en 6.469 een tweede. In dat jaar kregen 15.620 personen een vluchtelingenstatus en 601 een subsidiaire beschermingsstatus. Van 16.542 mensen werd de asielaanvraag geweigerd. De top drie van landen waaruit de asielzoekers in 2024 kwamen, is Palestina, Syrië en Afghanistan.

Van januari tot juni 2025 waren er 14.113 personen die een eerste aanvraag indienden en 3.454 een tweede aanvraag. In die eerste zes maanden van 2025 kregen 15.530 mensen een beslissing over hun asielaanvraag: 4.817 kregen een vluchtelingenstatus, 294 een subsidiaire beschermingsstatus, 9.877 werden geweigerd en bij 542 is nog verder onderzoek nodig.

Over de verhouding tussen mannen en vrouwen die een verzoek om internationale bescherming indienden, zijn er cijfers beschikbaar bij het CGVS. In 2024 was 66,5 procent van de aanvragers een man tegenover 33,5 procent een vrouw. Maar voor sommige landen ligt het percentage man-

nen nog veel hoger. Van de asielzoekers uit Afghanistan was 83,1 procent een man en uit Palestina was dat 81,2 procent.

Van degenen die een positieve beslissing kregen, geeft het CGVS eveneens de man-vrouwverhouding aan: van de personen die in 2024 de vluchtelingenstatus kregen, is 46,9 procent een vrouw en 53,1 procent een man, van degenen die de subsidiaire beschermingsstatus kregen, is 34,9 procent een vrouw en 65,1 procent een man.

Specifieke vluchtmotieven

Naast algemene vluchtmotieven zoals oorlog en vervolging zijn er ook motieven die specifiek bij vrouwen voorkomen. Vrees voor genitale verminking, gedwongen huwelijk en seksueel of intrafamiliaal geweld bijvoorbeeld. Een bijkomende voorwaarde voor erkenning is dan dat de vrouw in haar land van herkomst geen bescherming kan genieten, omdat het land die praktijken tolereert of weigert of niet in staat is om haar te beschermen.

Ook tijdens de asielprocedure krijgen vrouwen met een aantal problemen te maken. Onder vrouwelijke asielzoekers is er meer analfabetisme. Dat zorgt ervoor dat zij minder toegang tot informatie hebben en meer moeite ervaren om een asielverzoek in te dienen.

Daarnaast vluchten vrouwen veelal samen met hun echtgenoot. Ze worden wel apart geïnterviewd, maar doorgaans ziet men hun verhaal eerder als een aanvulling op dat van de man en niet als een op zichzelf staand verhaal. Vrouwen worden tijdens het interview ook vaak vergezeld door hun kinderen, waardoor ze sommige zaken niet willen of kunnen vertellen. Het geslacht van de interviewer kan eveneens een belemmerende factor zijn. Negatieve ervaringen of het feit dat ze nog nooit met een man spraken zonder echtgenoot erbij, kan ervoor zorgen dat de vrouwen feiten verzwijgen of verdraaien. De DVZ en het CGVS proberen vrouwen dan ook zoveel mogelijk door vrouwen te laten interviewen en tolken.

In de opvangcentra ten slotte, waar asielzoekers verblijven tot de procedure is afgerond, doen zich evenzeer problemen voor vrouwen voor. Een gebrek aan privacy creëert een gevoel van onveiligheid. Zeker alleenstaande vrouwen worden effectief regelmatig door mannen lastiggevallen. Vrouwen die met partner en kinderen in een opvangcentrum verblijven, ervaren dan weer vaak een verlies van identiteit, aangezien een groot deel van hun taken en rollen door de medewerkers in het centrum worden overgenomen.

Gezinshereniging en -vorming

Wanneer een persoon immigrereert om zich bij iemand te voegen die wettig in België verblijft, dan hebben we het over volgmigratie. Zowel gezinshereniging als gezinsvorming vallen onder die vorm van migratie.

Uit de meest recente cijfers van Myria, het federaal migratiecentrum, blijkt dat er in 2023 in België 28.579 aanvragen tot gezinshereniging werden ingediend. Er werden dat jaar 26.063 beslissingen genomen, waarvan 76 procent positief en 24 procent negatief. Van die positieve toekenningen was 66 procent voor hereniging met een niet-EU-onderdaan en 34 procent met een Belg of EU-burger.

Volgmigranten zijn overwegend vrouwen. Dat komt omdat doorgaans eerst de mannen immigreren en daarna hun vrouw laten overkomen. Bij gezinsvorming gaat het vaak om mannen die trouwen of willen trouwen met een vrouw uit een ander land, waarna zij bij hem in België komt wonen.

Beide vormen van volgmigratie plaatsen vrouwen in een afhankelijkheidspositie. In de Vreemdelingenwet wordt voor gezinshereniging een controleperiode van drie jaar voorzien. Het familielid dat nakomt, vaak dus de vrouw, krijgt een verblijfsvergunning voor drie jaar. In die periode worden er controles uitgevoerd door de lokale politie die verslag bij de DVZ uitbrengt. Pas daarna krijgt men een verblijfsvergunning van onbepaalde duur. Dat betekent dat de vrouw die eerste drie jaar voor haar verblijfsstatus volledig afhankelijk is van haar man. Als die bijvoorbeeld wil scheiden of zelf niet langer in België mag blijven, dan vervalt ook de verblijfsvergunning van de vrouw. Die afhankelijkheid wordt bovendien vaak nog versterkt doordat de vrouw

in België dikwijls ook sociaal geïsoleerd en economisch afhankelijk van haar man is. Er ontstaat dus vanzelf een ongelijke machtsrelatie in het huwelijk, wat tot machtsmisbruik kan leiden - denk maar aan intrafamiliaal geweld, verbod om te werken, enzovoort. Die afhankelijke positie geldt zeker voor vrouwen die een partner in België vervoegen die geen EU-onderdaan is. Vrouwen van wie de partner een Belg of een EU-burger is, kunnen in sommige gevallen wel een persoonlijk verblijfsrecht krijgen.

Ook bij gezinsvorming zien we dezelfde afhankelijkheidspositie. Een extra risico ligt hier mogelijk in de reden waarom een huwelijk wordt gesloten. In sommige gevallen gaat het om witte mannen die een buitenlandse vrouw uitkiezen die letterlijk als koopwaar in een catalogus wordt aangeboden, met allerlei seksistische en genderstereotiepe omschrijvingen als sensueel, gehoorzaam, volzaam... om nog maar van de foto's te zwijgen. Dergelijke mannen verwachten een huis- en seksslavin en gedragen zich daar ook naar eens de vrouw in België is. Gezien de afhankelijkheidspositie waarin zo'n vrouw zich bevindt, heeft ze daar weinig verweer tegen.

Economische migratie

Mensen van buiten de Europese Unie kunnen alleen als arbeidsmigrant in België komen werken als onderzoek uitwijst dat een Belgische werkgever binnen een redelijke termijn geen werkrachten zal vinden op de eigen arbeidsmarkt of op de arbeidsmarkt van de Europese Economische Ruimte (EU-lidstaten, Noorwegen, IJsland, Liechtenstein en Zwitserland). Dat lijkt meer en meer het geval te zijn, want in 2023 kregen bijna 16.700 niet-EU'ers een vergunning om in België te komen werken, 53 procent meer dan de jaren voordien.

Een aantal beroepscategorieën is vrijgesteld van dat arbeidsmarktonderzoek, vooral in het geval van hoogopgeleide functies en knelpuntberoepen. Het gaat om beroepen die echter vaak door mannen worden uitgeoefend. Een logisch gevolg is dan ook dat er meer mannelijke arbeidsmigranten zijn, met een uitzondering in de medische sector.

Huishoudelijk werk is niet als een knelpuntberoep omschreven en dat is net een

beroep waarin veel vrouwen zonder papieren tewerkgesteld zijn. Het gevolg is dat het vaak om clandestiene arbeid gaat, waarbij de arbeidsters geen arbeidsovereenkomst noch sociale zekerheid hebben. Dat maakt het voor hen moeilijk om een regularisatie te krijgen, want een van de voorwaarden daartoe is dat ze een arbeidscontract kunnen voorleggen. Het systeem houdt zichzelf in stand: door de vele clandestiene vrouwelijke migranten in de huishoudelijke sector is er geen economische noodzaak om huishoudelijke hulp als een knelpuntberoep te erkennen.

Slachtoffers van mensenhandel

Ook bij mensenhandel zien we dat de migranten een overwegend vrouwelijk profiel hebben. Doordat vrouwen in hun land van herkomst dikwijls minder kansen op onderwijs en op de arbeidsmarkt hebben en er met discriminatie en ongelijkheid te maken krijgen, zijn ze vatbaarder voor mensenhandel. In dossiers rond mensenhandel is seksuele uitbuiting nog steeds het meest voorkomend, maar ook economische uitbuiting neemt toe.

Een vraag die daarbij rijst, is of de vrouwen die naar hier komen op voorhand weten in welke situatie ze zullen terechtkomen. Het stereotiepe slachtofferbeeld blijkt niet altijd te kloppen. Soms weten vrouwen maar al te goed dat ze in de prostitutie zullen worden tewerkgesteld of dat ze arbeid zullen moeten verrichten aan een loon dat onder het minimum ligt - zonder daarom de werkomstandigheden echt op voorhand te kennen. Toch kiezen sommigen daar vrijwillig voor, omdat de voorwaarden nog steeds beter zijn dan die in hun thuisland.

Slachtoffers van mensenhandel kunnen bescherming krijgen als ze meewerken met de overheden om de daders te vatten en te berechten. Echter, angst voor vergeldingen uit het milieu of het feit dat ze zich geen slachtoffer voelen, zorgt er vaak voor dat er geen klacht wordt ingediend. Uit cijfers van FOD Justitie blijkt dat er zich jaarlijks in België zo'n 1.500 slachtoffers van mensenhandel bij gespecialiseerde opvangcentra melden. Maar velen blijven onder de radar. Schattingen doen vermoeden dat er in ons land elk jaar ongeveer 11.000 mensen slachtoffer van mensenhandel zijn.

Mensensmokkel in kaart gebracht

“Het is een direct gevolg van het restrictieve migratiebeleid”

© Sean Aidan Calderbank / Shutterstock.com

W

“Mensensmokkel zal afnemen zodra mensen een andere, veilige weg hebben. Zolang we muren bouwen i.p.v. bruggen, blijft er een markt voor illegale oversteek. En die markt is mee gecreëerd door een wereld die de ene mens mobiliteit gunt en de andere niet.”

at drijft mensen om hun toevlucht te nemen tot mensensmokkel? We steken ons licht op bij een voormalige antiterreurspecialist en expert in internationale misdrijven - gezien de gevoeligheid van de materie spreekt hij anoniem, maar de identiteit van de geïnterviewde is bekend bij de redactie. Met een achtergrond als historicus belandde hij onverwacht in een internationale carrière van veiligheid en justitie. Een gesprek over de rauwe realiteit van mensensmokkel: georganiseerd, winstgevend én meedogenloos.

Valerie Meyvaert

“Mensensmokkel gaat over het illegaal vervoeren van mensen van punt A naar punt B, vaak op hun eigen initiatief. Mensenhandel daarentegen draait om uitbuiting: mensen worden verplaatst met het doel hen te gebruiken voor prostitutie, bedelarij of andere vormen van dwangarbeid.”

Wat is het verschil tussen mensensmokkel en mensenhandel?

Mensensmokkel gaat over het illegaal vervoeren van mensen van punt A naar punt B, vaak op hun eigen initiatief. Mensenhandel daarentegen draait om uitbuiting: mensen worden verplaatst met het doel hen te gebruiken voor prostitutie, bedelarij of andere vormen van dwangarbeid. Dat zijn fundamenteel verschillende misdrijven met elk hun eigen wetgeving.

Mensensmokkel valt onder de vreemdelingenwetgeving; mensenhandel onder het strafwetboek. Dat onderscheid is cruciaal, omdat de beleidsmatige en juridische aanpak daarvan sterk verschillend is.

Heb je beroepsmatig met beide fenomenen te maken gehad?

In de loop van mijn carrière heb ik meerdere keren van dichtbij kennisgemaakt met mensensmokkel. Niet zozeer met mensenhandel, wat dus iets anders is, maar wel met het fenomeen van illegale overbrengingen van mensen, met name via België. Ons land functioneert als een soort transitland binnen een veel breder netwerk. Mensensmokkel is niet zomaar een verzameling van losse kleine acties; het is een grootschalige economische activiteit, waarin allerlei actoren - van kleine tussenpersonen tot internationale bendes - een rol spelen.

Ik kreeg zicht op tientallen grootschalige dossiers. België is een draaischijf voor men-

sensmokkel, een verplichte doorgang, vooral via onze havens en infrastructuur. Denk aan Zeebrugge en onze weginfrastructuur, waarbij mensen letterlijk als vracht worden behandeld.

Een van de dossiers die me altijd zijn bijgebleven, is dat van *Operation Melrose*. Daar werden 39 Vietnamezen dood aangetroffen in een koelcontainer in het Engelse Essex. Wat vaak onderbelicht blijft, is dat al die mensen via België zijn gepasseerd. Het illustreert hoe internationaal vertakt en complex zulke operaties zijn. Mensensmokkel stopt niet aan grenzen; het is per definitie een grensoverschrijdend fenomeen.

Waarom is mensensmokkel vandaag zo'n groot probleem geworden?

Mensensmokkel is geen losstaand fenomeen, het is een direct gevolg van het restrictieve migratiebeleid van Europese staten. De legale migratiemogelijkheden zijn de afgelopen decennia steeds beperkter geworden: visumaanvragen worden systematisch geweigerd, humanitaire corridors zijn vaak ontoereikend of tijdelijk, zelfs familiehereniging is een bureaucratische en langdurige procedure geworden. Mensen in nood of op zoek naar een beter leven blijven dus achter met weinig tot geen legale opties. Het is alsof je iemand uit het water haalt, maar dan meteen het reddingsvest afneemt. Wie geen legale deuren open vindt, gaat vanzelf op zoek naar andere manieren om te bewegen.

Het beleid creëert onbedoeld een markt voor smokkelnetwerken. Die netwerken ontstaan niet zomaar, maar spelen in op een reële vraag. Ze voorzien in een 'dienst' die niet door legale kanalen wordt aangeboden, en daarom zijn ze lucratief en hardnekkig. Ze zijn onderdeel van een wereldwijde economie, met allerlei schakels die zich elk specialiseren: van rekruteerders in de landen van herkomst over gidsen en koeriers onderweg tot corrupte functionarissen die grenscontroles omzeilen.

Met andere woorden, we lokken mensensmokkel zelf uit?

In zekere zin wel. Wanneer mensen geen toegang tot officiële migratiekanalen hebben, zoeken ze alternatieven. Dat is geen keuze uit gemak, maar uit noodzaak. En in die leemte ontstaan netwerken van tussenpersonen: sommigen zijn gewetenloos en uit op winst, anderen doen het meer uit noodzaak of vanuit solidariteit.

Het zijn niet per se James Bond-schurken met zware wapens, maar vaak gewone mensen uit de eigen gemeenschap die proberen te helpen waar staten falen. Natuurlijk zijn er ook criminele netwerken die mensensmokkel misbruiken om maximale winst te behalen zonder rekening te houden met mensenlevens. Maar het is belangrijk het onderscheid te maken tussen het fenomeen en de actoren binnen dat fenomeen.

Maar er zijn toch wel degelijk netwerken die misbruik van mensen maken?

Zeker, er zijn schrijnende gevallen van uitbuiting, geweld en mensenhandel. Daar moeten we niet naïef in zijn. Die criminaliteit is verwerpelijk en moet keihard bestreden worden. Cruciaal is het onderscheid te maken tussen mensenhandel en mensensmokkel. Mensenhandel impliceert uitbuiting: seksueel, economisch of anderszins. Mensensmokkel daarentegen betreft meestal een betaalde dienst om een grens over te steken. Die grens is niet altijd even duidelijk in de praktijk, maar juridisch en moreel maakt het veel uit.

Dat verschil is ook belangrijk voor de migranten zelf. Wie slachtoffer is van mensenhandel heeft recht op bescherming en opvang, terwijl wie gebruikmaakt van smokkelnetwerken juridisch vaak als illegaal wordt bestempeld. Dat nuanceverschil wordt in het publieke debat vaak gemist, waardoor het beleid en de aanpak tekortschieten.

Toch bereiken ons telkens weer berichten over dodelijke drama's. Moeten we dan niet strenger optreden tegen die smokkelnetwerken?

De vraag die we ons hier moeten stellen, is: hoe doe je dat zonder de migranten zelf te criminaliseren? Nu wordt iedereen die betrokken is bij migratie buiten het systeem vaak over één kam geschooren, zowel de mensensmokkelaar als de gesmokkelde. Repressie zonder alternatief maakt de situatie alleen maar gevaarlijker.

Als je routes sluit, verdwijnen ze niet; ze worden omgeleid, vaak met meer risico's en hogere kosten. Dat betekent meer dodelijke slachtoffers, zoals verstikkingsdoden in vrachtwagens of verdrinking in kleine boten, want mensen kiezen voor die gevaarlijkere manieren. We zijn hier eigenlijk aan het dweilen met de kraan open.

Wat drijft mensen tot zo'n risico's?

Heel simpel, uitzicht op een beter leven, zou ik denken. Dat kan economische voor-

uitgang zijn, maar ook veiligheid, toekomst voor de kinderen of gewoon menselijke waardigheid. De ongelijkheid in de wereld is enorm. Terwijl Europese burgers zonder problemen intercontinentaal reizen, zit voor veel mensen zelfs het aanvragen van een visum er niet in. Ze weten dat het gevaarlijk is, maar ze hebben niets te verliezen.

Het is ook belangrijk om te begrijpen dat migratie niet alleen over geld gaat. Vaak vluchten mensen voor oorlog, onderdrukking, geweld of onleefbare omstandigheden. Hun verhaal is geen criminaliteit, het is overleven.

Sommige stemmen zeggen dat we streng moeten zijn om mensen af te schrikken. Wat is je mening daarover?

Die logica, de zogenoemde *deterrence strategy* of afschrikingsstrategie, is niet alleen onethisch, maar ook inefficiënt. Mensen die vluchten voor oorlog, vervolging of diepe armoede, laten zich niet door hekken of pushbacks afschrikken. Integendeel, het leidt vaak tot meer afhankelijkheid van

"We investeren miljarden in grensbewaking en detentie, maar aarzelen om te investeren in opvangstructuren of taalonderwijs. Laten we niet vergeten: migratie is geen nieuw fenomeen. Europa is gebouwd door migratie, in tijden van nood én in tijden van groei."

© David Peinado Romero / Shutterstock.com

“Een beleid dat migratie als bedreiging ziet, creëert vaak net spanningen. Een menswaardig beleid kan migratie integraal benaderen, met aandacht voor mensenrechten én maatschappelijke integratie.”

smokkelnetwerken, want legale alternatieven ontbreken.

De enige humane én effectieve oplossing is legale toegang voorzien, procedures versnellen en investeren in opvang én integratie. Het is kortzichtig om alleen op afschrikking te focussen, zonder naar de onderliggende oorzaken te kijken. Helaas schijnt het maatschappelijke draagvlak daarvoor vaak te ontbreken.

Maar hoe verzoen je dat met de draagkracht van samenlevingen?

Dat is een terechte vraag. Er moet uiteraard aandacht voor opvangcapaciteit, huisvesting en sociale cohesie zijn. Maar draagkracht is ook een kwestie van politieke wil en beleidskeuzen.

We investeren miljarden in grensbewaking en detentie, maar aarzelen om te investeren in opvangstructuren of taalonderwijs. En laten we niet vergeten: migratie is geen nieuw fenomeen. Europa is gebouwd door migratie, in tijden van nood én in tijden van groei.

Een beleid dat migratie als bedreiging ziet, creëert vaak net spanningen. Een menswaardig beleid kan migratie integraal

benaderen, met aandacht voor mensenrechten én maatschappelijke integratie.

Wat met de rol van internationale organisaties en wetgeving?

Internationaal zijn er duidelijke kaders: het Vluchtelingenverdrag, mensenrechtenverdragen en het VN-Migratiepact. Maar veel staten respecteren die niet consequent. Europa wringt zich vaak in bochten om zijn verplichtingen te omzeilen. De samenwerking met derde landen, denk aan Libië of Tunesië, is een ethisch mijnenveld.

Daar worden mensen in kampen opgesloten, mishandeld of zonder procedure teruggestuurd. Dat is niet alleen onmenselijk, het is ook illegaal volgens het internationale recht. Het Europese beleid werkt zo deels mee aan mensenrechtenschendingen.

Waarom lijken mensen daar zo weinig van te weten of om te geven?

De publieke opinie wordt sterk gestuurd door framing: termen als ‘crisis’, ‘invasie’ en ‘illegaal’ worden gretig gebruikt, zonder context. Dat leidt tot angst en simplificatie. Wie solidariteit uitspreekt, krijgt vaak het verwijt naïef te zijn.

Maar echte naïviteit is denken dat je een complex mondiaal fenomeen kan oplossen met hekken en wetten alleen. We moeten erkennen dat migratie een onderdeel van onze wereld is, met mensen die recht hebben op veiligheid en waardigheid.

Wat moet er dan veranderen?

We moeten het narratief bijstellen. Stop met spreken over ‘probleemmigranten’ en begin te spreken over mensen, met verhalen en rechten. Er moeten veilige en legale migratieroutes komen, gekoppeld aan eerlijkere handelsverhoudingen en duurzame ontwikkelingssamenwerking.

In Europa moeten we erkennen dat migratie niet verdwijnt, maar wel beheersbaar en rechtvaardig kan worden georganiseerd. Dat vraagt moed, politieke visie en solidariteit.

En wat met mensensmokkel?

Mensensmokkel zal afnemen zodra mensen een andere, veilige weg hebben. Zolang we muren bouwen in plaats van bruggen, blijft er een markt voor illegale oversteek. En die markt is mee gecreëerd door een wereld die de ene mens mobiliteit gunt en de andere niet.

“Geen cijfers of dossiers, maar gezichten, verhalen en veerkracht”

Een kijkje in een asielzoekerscentrum

© Dimitri De Smet

In het opvangcentrum voor asielzoekers in Ronse: “Elk van hen heeft een uniek verhaal, maar ze delen allemaal dezelfde hoop op een betere toekomst. Die hoop is vaak het enige wat hen nog drijft.”

We dalen de Kruisstraat in Ronse af. Bovenaan de weg kan je de hele stad zien liggen, aan de voet van de helling vinden we het opvangcentrum voor asielzoekers in het voormalige zorghotel Prinsenhof. We ontmoeten er begeleider procedure Alex Kesteloot, integratiemedewerker Daphnée Blomme en centrummanager Erwin Temmerman van Rode Kruis Vlaanderen. Wat volgt is een gesprek over het reilen en zeilen in het centrum.

Dimitri De Smet

Wat is de rol van het Rode Kruis bij de opvang van mensen die asiel aanvragen?

Sinds 1989 verzorgt Rode Kruis Vlaanderen, op vraag van Fedasil, een deel van de opvang van mensen die internationale bescherming aanvragen. We werken binnen een wettelijk kader, maar zijn onafhankelijk. Onze vrijheid zit in de manier waarop we de opvang organiseren: bed, bad, brood én begeleiding.

Hoe verloopt het samenleven in zo'n diverse gemeenschap?

We leven hier momenteel met 29 nationaliteiten, elk met hun eigen cultuur, gewoonten en tradities. Samenleven is niet altijd vanzelfsprekend. Daarom hanteren we een huishoudreglement dat structuur biedt en duidelijkheid schept. Het helpt conflicten te vermijden en geeft bewoners een houvast in een periode van grote onzekerheid. We proberen ook actief te bemiddelen wanneer er spanningen ontstaan en zetten in op dialoog en respect.

Wat houdt die onzekerheid in?

De mensen die hier verblijven hebben een verzoek om internationale bescherming ingediend. Tijdens de procedure leven ze in onzekerheid: mogen ze blijven of niet? Die periode kan lang duren en veroorzaakt veel stress. Wij proberen veiligheid en duidelijkheid te bieden, onder meer via begeleiding door een multidisciplinair team. We merken dat die mentale rust essentieel is om überhaupt aan een goede integratie te kunnen beginnen.

Hoe ondersteunt het centrum de bewoners bij hun procedure?

Onze collega's van de procedureafdeling volgen dossiers op, informeren bewoners over hun rechten en plichten, en begeleiden hen bij een eventuele transfer of verhuis naar een privéadres. We zijn ook de brug naar de stad, bijvoorbeeld voor het verkrijgen van de 'oranje kaart', een bewijs van legaal verblijf dat nodig is om te mogen werken. We zorgen ervoor dat bewoners weten wat hen te wachten staat en dat ze hun afspraken nakomen.

Is het hier een open of gesloten centrum?

Het is een open centrum. Bewoners mogen vrij komen en gaan. Sommigen kiezen ervoor om zelfstandig te wonen, bijvoorbeeld bij familie. Wie werkt, draagt financieel bij aan de opvangkosten. We bieden materiële hulp, geen leefloon; dat is een misverstand dat we vaak horen. Integendeel, we stimuleren werk als

sleutel tot integratie. Dat is niet altijd makkelijk, vaak zijn hun diploma's niet geldig of beheersen ze de taal nog niet voldoende. Maar we zien dat het gevoel van autonomie veel doet voor het zelfvertrouwen van onze bewoners.

Welke rol spelen onderwijs en werk in het centrum?

School, vorming en tewerkstelling nemen een belangrijke plaats in. Alle 79 kinderen hier aanwezig zijn schoolplichtig en worden ingeschreven zodra ze hier aankomen. Volwassenen worden gescreend en kunnen vervolgens les volgen bij Ligo (centra voor basiseducatie), CVO (centra voor volwassenenonderwijs) of Kisp (volwassenenonderwijs). Wekelijks is er ook Nederlandse les in het centrum. Tewerkstelling is eveneens van belang, al zijn diploma's vaak niet erkend en is de taal een barrière. Toch merken we bij onze mensen een sterke motivatie om te werken en bij te dragen. Werk is niet alleen een economische factor, maar ook een manier om zin te geven aan het dagelijkse leven.

Hoe wordt medische en psychosociale zorg georganiseerd?

Er zijn verpleegkundigen en huisartsen die het medische luik opvolgen. Voor psychosociale ondersteuning zijn er de collega's die gesprekken met bewoners voeren. Indien nodig schakelen we een psycholoog of psychiater in, soms met tolk. We proberen mensen mentaal te ondersteunen in hun moeilijke en onzekere situatie. De verhalen die ze meedragen zijn vaak zwaar en het is onze taak om hen daarin te begeleiden. We zien ook hoe belangrijk het is om trauma's te erkennen en niet te minimaliseren.

Worden er ook groepsactiviteiten georganiseerd?

Het groepsgebeuren in het centrum zorgt voor het beter samenleven, veiligheid en zinvolle tijdsbesteding. De activiteiten vinden plaats op woensdagnamiddag, 's avonds en in het weekend. Bewoners mogen zelf voorstellen doen en ook zelf organiseren. Dat bevordert de participatie en verbondenheid. We voorzien ook wel eens culturele activiteiten rond ramadan, sinterklaas of kerst om elkaars tradities te leren kennen. Of bewoners bereiden en delen gerechten uit hun land van herkomst. Die momenten van verbinding zijn cruciaal om de muren tussen mensen af te breken.

Hoe verloopt de integratie in de buurt?

We zetten steeds in op openheid en dialoog. De opendeurdagen die we organiseren zijn daar een belangrijk onderdeel van. We werken samen met de stad, bijvoorbeeld inzake crisisopvang. We hebben drie kamers ter beschikking voor mensen in noodsituaties zoals bij huiselijk geweld of woningbrand. Dat heeft het beeld van ons centrum positief beïnvloed. Belgische bewoners delen dan het centrum met mensen die een asielaanvraag deden en dat verloopt verrassend vlot. Het is een mooi voorbeeld van hoe samenleven kan werken als er vertrouwen is.

Hoe is de relatie met de lokale stadsdiensten?

We hebben een goede verstandhouding met politie, scholen en ziekenhuizen. Bij incidenten doen we soms een beroep op de politie, want we hebben geen eigen bewakingsdienst. Met 210 mensen samenleven in een gebouw is niet voor de hand liggend en dan is veiligheid cruciaal. Open communicatie is de sleutel. We proberen met zoveel mogelijk partners samen te werken om de integratie en werking te versterken. Ook met organisaties zoals VDAB (tewerkstellingsdienst), KOPA (begeleiding naar duurzame tewerkstelling) en SAAMO (maatschappelijk opbouwwerk) is er een nauwe samenwerking.

Welke nationaliteiten zijn momenteel het sterkst vertegenwoordigd?

Het gaat vaak over conflictgebieden. Tot voor kort waren er veel Syriërs, nu zien we meer mensen uit Palestina, Somalië, Eritrea, Irak, Ivoorkust en Afghanistan. Elk van hen heeft een uniek verhaal, maar ze delen allemaal dezelfde hoop op een betere toekomst. Die hoop is vaak het enige wat hen nog drijft.

Wat wil je zeggen tegen mensen die nog nooit een vluchteling hebben ontmoet?

Kom eens langs. Vluchtelingen zijn mensen zoals jij en ik, met dezelfde dromen: veiligheid, een goede toekomst voor hun kinderen, en verlangen naar een beter leven. Overal ter wereld zijn mensen op zoek naar hetzelfde. Een ontmoeting maakt van een abstract begrip een menselijk verhaal. Wie hier binnenstapt, ziet geen cijfers of dossiers, maar gezichten, verhalen en veerkracht.

Hallo België, tot ziens België

Wanneer je elders opnieuw begint

W

aarom trekken sommige landgenoten weg uit België, terwijl anderen ons land net wel aantrekkelijk vinden? We zoeken het uit bij Suzanne die hier vanuit Zuid-Afrika terecht kwam en bij Jacques die naar Spanje emigreerde. Beiden lieten het leven dat ze in hun thuisland hadden op een bepaald moment achter zich en begonnen elders opnieuw. Elk met hun eigen motieven en hun eigen verhaal.

Veerle Magits

Suzanne: "Ik heb liefde, stabiliteit en een toekomst gevonden."

Suzanne, je gaf je leven een andere wending. Waarom deed je dat?

Als kind was mijn thuissituatie helaas niet zo gemakkelijk. Ik was zestien toen ik de beslissing nam om na mijn achttiende te vertrekken. Het idee was om verder weg van huis te gaan studeren, maar dan kwam de mogelijkheid op mijn pad om als au pair te werken. Meteen na het behalen van mijn diploma op mijn achttiende stapte ik op het vliegtuig om mijn toekomst tegemoet te vlie-

gen, mezelf te ontdekken en mijn plek in de wereld te vinden. Ik koos voor Nederland, vooral omdat er op taalvlak veel overeenkomsten met het Afrikaans zijn, hoewel ik op dat moment nog geen Nederlands sprak.

Hoe kwam je dan in België terecht?

Na een jaar in Nederland voelde ik me nog niet klaar om naar Zuid-Afrika terug te keren, maar ik was ook nog niet helemaal op 'mijn' plek aangeland. Daarom besloot

ik de stap richting België te zetten. Het leek me een mooi land met veel verschillende culturen op een kleine oppervlakte en de taal was gelijkaardig.

Ervaar je grote cultuurverschillen?

Het leven in Zuid-Afrika is rustiger. De dagen zijn er langer en de mensen minder gehaast. In België ervaar ik veel stress en druk, en dat was in het begin best even aanpassen. Ik mis vooral de spontaniteit en gastvrijheid die in Zuid-Afrika zo vanzelfsprekend zijn. Maar ik waardeer dan weer de schoonheid, de cultuur en de veiligheid die België te bieden heeft.

Welke traditie heb je meegebracht naar je nieuwe thuis?

De 'braaicultuur'. Ik barbecue op z'n Zuid-Afrikaans, met alles erop en eraan. Daarnaast staat mijn deur altijd voor iedereen open. We hebben meestal veel mensen over de vloer om samen te eten, te praten en te lachen, net zoals ik dat in Zuid-Afrika gewend was.

Wat was de grootste aanpassing?

De stressvolle levensstijl in België en de gejaagdheid om me heen. Ik was die rush helemaal niet gewoon. Ook was het even wennen om rechts te rijden in plaats van links.

Wat mis je het meest dat je vooraf misschien niet had verwacht?

Ik mis de zon, de warmte, het strand en de zee. Ik mis mijn grootvaders boerderij, mijn 'veilige haven' als kind. Ik mis de plek, de mensen ginds en de vrijheid om op blote voeten te lopen - vooral voor mijn kinderen. Ik zou het prachtig vinden als zij dat ook mogen meemaken.

Zou je ooit willen terugkeren?

Zowat tien maanden na mijn aankomst in België leerde ik mijn man kennen. Hij is de

reden dat ik hier ben blijven hangen, want dat was nooit het plan. We praten er soms over om terug te keren, maar of we het werkelijk zullen doen, weten we nog niet. We willen onze kinderen de best mogelijke toekomst geven. Gezien de onveiligheid en de dure medische zorg in Zuid-Afrika is ons leven in België op dit moment stabiel en veiliger.

Wat is het opmerkelijkste dat je op je nieuwe woonplek hebt geleerd?

Ik heb geleerd om op eigen benen te staan,

om te vechten voor mijn plek en voor wat ik wil. Maar ook om nooit te snel op te geven en te bouwen op de mensen om me heen. Ik ben vooral dankbaar voor mijn man, met wie ik samen door de moeilijkste periodes ben gegaan. Toen we samen kinderen kregen, besepte ik pas hoe groot de stap was die ik had gezet. Ik ben weggegaan om mijn verleden te ontvluchten en op mijn pad heb ik liefde, stabiliteit en een toekomst gevonden.

Jacques, je besloot je leven een andere wending te geven. Waarom?

Telkens ik met vakantie ging, dacht ik: ik wil in een land wonen waar de zon altijd schijnt. Een reis naar de Caraïben zo'n twintig jaar geleden prikkelde dat idee nog meer. Ik was toen vijfendertig. Door een samenloop van omstandigheden, een burn-out, een partner die zo'n verhuis ook zag zitten, kreeg die gedachte de jaren nadien steeds concreter vorm.

Wanneer trok je dan weg uit België? En vanwaar je keuze voor Spanje?

In 2013 kochten mijn toenmalige partner en ik een vierkantshoeve in het zuiden van Spanje die we tot een B&B verbouwden. Het klimaat trok ons uiteraard aan, maar ook de Spaanse cultuur en de zuiderse mentaliteit.

Ervaar je grote cultuurverschillen?

Bij het eerste contact zijn Spanjaarden veel toegankelijker dan Belgen. Ze praten open en vlot, wat fijn is als je zo sociaal bent als ik. Echt bevriend worden of in hun familie opgenomen worden daarentegen, verloopt dan weer wat stroever en vraagt tijd. Spanjaarden nodigen mensen ook minder snel bij hen thuis uit voor een aperitief of een etentje. Ze spreken liever buitenshuis af en dan nog eerder voor een lunch dan voor een diner. Misschien heeft dat ook te maken met het feit dat ze kleiner wonen en vooral buiten leven.

Welke traditie heb je meegenomen naar je nieuwe thuis?

Niets speciaals in feite, maar het late uur waarop hier 's avonds wordt gegeten, rond 22 à 23 uur, ben ik na al die jaren nog niet gewoon.

Jacques: "Ik ben minder materialistisch geworden."

Was dat de grootste aanpassing? Of waren er nog?

De Spaanse siësta. Tussen 14 en 17 à 18 uur moet je hier niet gaan winkelen of iets van administratie willen regelen. De winkels zijn dan gesloten en de administratieve diensten zijn alleen in de voormiddag open.

Ook het gezondheidssysteem vergde een aanpassing. Elke inwoner krijgt hier een huisarts toegewezen, je kan dus niet vrij een dokter kiezen. Wanneer je om een of andere reden niet tevreden bent, kan je wel om een andere vragen, maar ook die krijg je toegewezen. Heb je een specialist nodig, dan is dat op doorverwijzing van je huisarts en steeds naar een publiek ziekenhuis. Wil je zelf een specialist kiezen, dan moet je een aparte verzekering betalen om in een privéziekenhuis terecht te kunnen.

Wat mis je het meest dat je vooraf niet had verwacht?

Toch wel de frietjes van de frietkraam. Dat is de eerste stop die ik maak wanneer ik in België ben.

Zou je ooit willen terugkomen?

Soms denk ik er wel eens aan om voor een tijdje terug te keren. Dat is dan vooral uit nieuwsgierigheid, om te zien hoe het zou zijn. Maar zolang ik mijn dieren heb - een paard, zeven honden, drie katten, een kip en twee schapen - lukt dat sowieso niet. Definitief terugkeren zit er niet meteen in, ik zou het klimaat, de zee en de stranden te veel missen.

Wat is het opmerkelijkste dat je op je nieuwe woonplek hebt geleerd?

Ik heb de afgelopen jaren ontdekt dat het leven meer is dan hard werken alleen en ik ben ook minder materialistisch geworden. Het moeten presteren, met alles mee zijn, de hele administratieve rompslomp ... dat zorgde voor enorm veel druk. Hier in Spanje doe je de dingen meer op je eigen manier en ritme. Ik heb nog geen spijt gehad van mijn keuze om hier te komen wonen.

Argentijnse immigratie door de jaren

Een boeiend verhaal van kruisbestuiving

© Luis War / Shutterstock.com

De Argentijnse tango is een mooi voorbeeld van hoe culturele kruisbestuiving tot prachtige kunst kan leiden: in de muziek zijn invloeden uit tal van andere landen te vinden, in de melancholische klanken klinkt heimwee naar het thuisland door

Toen ik in 2010 voor mijn studies naar Argentinië verhuisde, leerde ik Argentijnen met verrassende achternamen kennen. Ook al is het een Spaanssprekend land, namen als Ronconi, Kancepolski, Timmerman, Reimers of Cohen zijn er geen uitzonderingen. Dat heeft met het rijke migratieverleden van het land te maken. Reden genoeg om de geschiedenis in te duiken en het fascinerende migratieverhaal van Argentinië te vertellen.

Dietlinde Wouters

Voor Europeanen die in de tweede helft van de negentiende eeuw hun geluk elders wilden beproeven, was Argentinië een populaire keuze: het land was dunbevolkt en de regering trok Europese migranten aan om het grondgebied te bevolken en de economie te stimuleren

Eerste migratiegolf

In de Argentijnse geschiedenis spreekt men vanaf 1850 van verschillende migratiegolven. De eerste migratiegolf vond plaats van 1850 tot 1918 en bestond vooral uit Europese migranten. De grootste groep kwam uit Italië, daarnaast waren er ook migranten uit Spanje, Duitsland, Frankrijk, Rusland, Polen en uit Joodse gemeenschappen uit Oost-Europa. De meesten waren op de vlucht voor economische of politieke instabiliteit in hun land van herkomst. Veel Italianen kwamen bijvoorbeeld uit arme, landelijke gebieden uit het zuiden van Italië waar in die tijd veel werkloosheid heerste.

Waarom Argentinië?

Voor Europeanen die in de tweede helft van de negentiende eeuw hun geluk elders wilden beproeven, waren de Verenigde Staten een gedroomde bestemming. Toch was Argentinië ook een populaire keuze.

Argentinië was in die periode dunbevolkt, daarom probeerde de regering Europese migranten aan te trekken om het land te bevolken en de economie te stimuleren. Het stond zelfs in de grondwet: Europese migranten die bereid waren om mee te werken aan de economische ontwikkeling van Argentinië, mocht men de toegang tot het land niet ontzeggen. Er werden programma's opgezet om de reiskosten van arbeiders voor te schieten.

Argentinië was in volle ontwikkeling en de Europese arbeiders pasten mooi in dat plaatje. Ze werden ingezet als werkrachten in de bouw, landbouw, industrie, haven, spoorweguitbouw enzovoort.

Dat Argentinië een Spaanssprekend land is, was daarnaast ook een voordeel voor de migranten die al Spaans spraken, of een andere Romaanse taal. Er was vaak sprake van 'kettingmigratie'. Mensen kwamen familiesleden of dorpsgenoten achterna die een aantal maanden of jaren eerder de overtocht hadden gemaakt. Eens in Argentinië organiseerden migranten zich in gemeenschappen volgens land en streek van herkomst en hielpen ze nadien de nieuwkomers.

Groeierende bevolking en verstedelijking

De overheid wilde het land bevolken en dat leek goed te lukken. In 1914 woonden er ongeveer 7,9 miljoen inwoners in Argentinië, 6 miljoen inwoners meer dan in 1869 bij de eerste nationale volkstelling. Het aandeel van buitenlanders bedroeg in 1914 ruim dertig procent van de totale bevolking. Dat maakte Argentinië in die tijd een van de landen met het hoogste aandeel van buitenlandse bewoners.

De immigratie en de stijgende bevolkingsgraad stimuleerden de verstedelijking. Veel migranten vestigden zich in steden als Buenos Aires, Rosario en Córdoba, waar mensen met verschillende culturele achter-

gronden samenleefden. Af en toe leidde dat tot spanningen, maar net zo vaak tot interessante culturele kruisbestuiving.

Tango in La Boca

De wijk La Boca is een kleurrijke havenwijk in het zuiden van Buenos Aires. Tijdens de eerste migratiegolf kwamen daar veel migranten aan. Zij woonden samen in *conventillos*, oude grote koloniale huizen die onderverdeeld werden om gemakkelijk aan de nieuwkomers te verhuren. In elke kamer woonde één gezin en ruimten zoals de keuken, wasplaats en toiletten werden gedeeld. Overbevolking, slechte hygiëne en weinig privacy maakten het samenleven soms moeilijk, maar toch ontstond er over verschillende culturen heen een gedeelde volkscultuur. Kinderen met verschillende achtergronden speelden en voetbalden samen. Er werden verhalen gedeeld, er werd muziek gemaakt en samen gefeest.

In wijken zoals La Boca ontstond, uit die smeltkroes van culturen, de tango. In de tangomuziek vinden we invloeden terug van Italiaanse melodieën, Spaanse gitaren, Duitse accordeonmuziek, maar ook van de Cubaanse habanera, de milonga uit ruraal Argentinië en de Afrikaanse candombe. Heimwee naar het thuisland klinkt door in de melancholische klanken. Ook de teksten zijn belangrijk en vaak al poëzie op zich. Ze zijn geschreven in een speciaal dialect, het Lunfardo, dat ontstond op plekken waar

migranten samenleefden en het Spaans zich met andere talen vermengde. De tango is een mooi voorbeeld van hoe culturele kruisbestuiving tot prachtige kunst kan leiden.

Tussenoorlogse migratie

In de periode van 1918 tot 1945 spreken we van de tussenoorlogse migratiegolf. De migratie verloopt dan trager, maar wel gestaag. Terwijl andere landen hun migratiewetten verstrengden, vervolgde Argentinië zijn open migratiebeleid. Ook in deze periode komt het merendeel van de immigranten uit Europa, waar de economische onzekerheid groeide en het opkomend fascisme aan terrein won.

Wie waren de migranten in die tussenoorlogse periode? Het gaat nog steeds om veel Italianen, maar daarnaast ook migranten uit Centraal- en Oost-Europa die het opkomende nazisme ontvluchtten. Na de Spaanse Burgeroorlog (1936-1939) vangt Argentinië ook duizenden bannelingen op. Het valt op dat de nieuwe stroom van migranten een ander profiel heeft. Terwijl de migranten voorheen vaak laaggeschoolde landarbeiders waren, gaat het in deze periode eerder over geschoolden die om politieke redenen migreren. Onder de nieuwkomers vinden we nu schrijvers, filosofen, docenten, artiesten ...

Argentinië floreert

De toestroom van geschoolde migranten heeft natuurlijk een effect op de ontwikkeling van Argentinië. Geschoolde migranten brengen (technische) kennis en professionele ervaring mee die de groei van sectoren als industrie, techniek, bouwkunde, architectuur en geneeskunde stimuleren. Ingenieurs en architecten uit Italië en Duitsland drukken hun stempel op het ontwerp van steden als Buenos Aires. Technische kennis draagt bij tot de verdere modernisering van de stedelijke infrastructuur.

Het werk van wetenschappers en docenten die hun kennis en expertise uit hun thuisland meebrengen, resulteert dan weer in de verbetering en groei van de onderwijskwaliteit, het wetenschappelijk onderzoek en de medische kennis. In de steden ontstaan literaire cafés, theaters, uitgeverijen en filmclubs die bijdragen tot een bruisend en bloeiend cultureel leven met vele Europese invloeden. Kortom, Argentinië floreert.

Naoorlogse migratie

Na de Tweede Wereldoorlog verloopt migratie wereldwijd weer op grotere schaal. Ook de situatie in Argentinië verandert in de naoorlogse periode (1945-1970). Vlak na de oorlog ontvangt het land veel economische vluchtelingen uit landen als Italië, Spanje, Duitsland, Polen en Rusland. Er

volgt ook een grote groep Joodse vluchtelingen. Opmerkelijk genoeg is Argentinië tegelijkertijd ook een populaire bestemming voor voormalige nazi's en collaborateurs die vluchtten om vervolging te ontlopen.

Het was voor die laatste groep niet moeilijk om een onderkomen in Argentinië te vinden, omdat ze er op een aantal invloedrijke sympathisanten konden rekenen. Tot die sympathisanten behoorde ook president Juan Domingo Perón die een grote interesse en bewondering voor Benito Mussolini, de Führer en het nazisme koesterde. Onder zijn presidentschap en toezicht organiseerde de Argentijnse delegatie voor immigratie in Europa de overtocht van vele Europeanen, onder hen ook een aantal voormalige nazi's zonder officiële papieren.

Eens in Argentinië onderhield de president met sommigen van hen zelfs persoonlijke contacten en vriendschappen. Onder anderen met Hans-Ulrich Rudel, die een belangrijke functie in de naziluchtmacht had vervuld. Rudel hielp zijn nieuwe vriend met de modernisering van de Argentijnse luchtmacht. Hij was daarnaast ook medeoprichter van een noodfonds om nieuwe vluchtelingen uit Duitsland te ondersteunen. De voormalige nazi's vormden een soort van netwerk, ze hielden bijeenkomsten en hielpen elkaar.

In de eerste helft van de twintigste eeuw drukten ingenieurs en architecten uit Italië en Duitsland hun stempel op het ontwerp van steden als Buenos Aires: hun technische kennis droeg bij tot de verdere modernisering van de stedelijke infrastructuur in Argentinië

Argentijnen kijken vaak terug naar hun migratieverleden, ze zijn fier op hun afkomst, maar veelal zijn ze nog trotser om Argentijn te zijn: over de migratieachtergronden heen bestaat er een sterke nationale identiteit en een groot eenheidsgevoel

Toevluchtsoord voor beruchte oorlogsmisdadigers

Het waren niet de minsten die naar Argentinië vluchtten. Een van hen was Josef Mengele, de beruchte kamparts die de gevangenen in het vernietigingskamp van Auschwitz als proefkonijnen voor zijn gruwelijke experimenten gebruikte. Mengele kon na de oorlog vluchten en kwam in 1949 in Buenos Aires aan onder de valse naam Helmut Gregor. Mengele werd een tijdlang dood gewaand, maar eind jaren vijftig ging het gerucht dat hij in Zuid-Amerika leefde. Hij voelde zich ondertussen zo veilig dat hij in Argentinië weer zijn oorspronkelijke naam was beginnen te gebruiken. In 1959 werd een arrestatiebevel uitgevaardigd door de rechtbank van Freiburg, maar Mengele vluchtte naar buurland Paraguay en kon ontsnappen.

Wie ook zijn weg naar Buenos Aires vond, was Adolf Eichmann, een van de hoofdverantwoordelijken voor de Holocaust, ook wel bekend onder zijn bijnaam 'de boekhouder van de dood'. Hij kwam in 1950 in Buenos Aires aan onder de naam Ricardo Klement. Bij aankomst werd hij geholpen om een nieuw leven op te starten. Hij vond een job als fabrieksleider en deed zijn best om met zijn familie zo onopvallend mogelijk te leven. Maar toch, in de late jaren vijftig komen Israëlische en Joodse organisaties achter zijn verblijfplaats. Er was

weinig vertrouwen dat een officieel uitleveringsverzoek tot een arrestatie zou leiden. Daarom zette de Israëlische geheime dienst Mossad in 1960 een operatie op. Geheim agenten ontvoerden Eichmann en brachten hem onder valse papieren naar Israël. Daar werd hij in 1961 berecht en ter dood veroordeeld.

De geschiedenis leeft door

Gelukkig zijn de oorlogsmisdadigers in Argentinië in de minderheid en wordt er tegenwoordig niet meer zo met het nazisme gedweept. Er zijn wel veel andere aspecten in het dagelijkse leven in Argentinië waaraan we merken dat de rijke migratiegeschiedenis verder leeft - of althans stukjes ervan. Als je in de prachtige stad Buenos Aires op wandel bent, voelen het stadsontwerp en de architectuur bijvoorbeeld heel Europees aan. Veel typisch Argentijnse gerechten zijn gebaseerd op oude recepten die de migranten naar hun nieuwe thuisland meebrachten. Denk maar aan verse pasta's volgens Italiaanse recepten, aan tortilla's, churros en empanada's uit de Spaanse keuken, shepherd's pie en lemon pie uit Groot-Brittannië, of typisch Duits gebak geserveerd in Patagonië.

Het gaat natuurlijk niet alleen over de recepten, maar ook om de tradities die nog steeds worden doorgegeven. Zo is

zondag in vele gezinnen een dag om met de hele familie door te brengen en wordt er op de 29ste van elke maand huisgemaakte *ñoquis* gegeten - gnocchi, een Italiaanse traditie. Vele Argentijnen maken rond 17 uur tijd voor de *merienda* - even pauze voor koffie, thee of maté met iets zoets, een gewoonte die van de Britse *tea time* afstamt. Uit Groot-Brittannië is ook de voetbalsport meegekomen, een sport die in Argentinië ondertussen zo belangrijk is geworden dat je het bijna een religie kan noemen. Verschillende gemeenschappen blijven ook trouw de feestdagen van hun voorouders vieren, vaak op exact dezelfde manier. Zo eet men met kerst in Argentinië ook gevulde kalkoen en andere winterse kost, worden er kerstmutsen als decoratie gebruikt en heeft de plastic kerstboom een laagje sneeuw. Ook al valt Kerstmis voor de Argentijnen in het midden van hun warme zomer.

Argentijnen kijken vaak terug naar hun migratieverleden. Toch is het land niet versnipperd of verdeeld. De Argentijnen zijn fier op hun afkomst, maar veelal zijn ze nog trotser om Argentijn te zijn. Over de migratieachtergronden heen bestaat er een sterke nationale identiteit en een groot eenheidsgevoel.

Vluchten voor het klimaat

Impact van klimaatverandering

© HM Shahidul Islam / Shutterstock.com

Het Zuid-Aziatische Bangladesh, dat wel vaker door tropische stormen en overstromingen wordt getroffen, zal door de klimaatverandering een hogere frequentie aan cyclonen en wateroverlast moeten trotseren

Terwijl de wereld zich op technologische vooruitgang zoals artificiële intelligentie en op geopolitieke spanningen richt, voltrekt zich een ingrijpende crisis: de stroom van mensen die hun thuis door klimaatverandering moeten verlaten, neemt toe. Die klimaatmigratie is een complex en urgent vraagstuk dat de komende decennia bepalend zal zijn voor mondiale stabiliteit, rechtvaardigheid en solidariteit.

Jérémy Celen

Binnen of buiten landsgrenzen

Migratie vindt voor het overgrote deel plaats binnen landsgrenzen. Mensen trekken van het platteland naar de stad, wat leidt tot overbevolking in de steden, druk op allerlei voorzieningen en zelfs sociale spanningen. In instabiele regio's kan dat in humanitaire crisissen uitmonden.

Wanneer binnenlandse oplossingen niet volstaan, zoeken mensen hun heil in andere landen. Dat stelt het internationale recht voor een uitdaging: klimaatvluchtelingen vallen niet onder de klassieke definitie van een vluchteling, waardoor hun bescherming onzeker is.

Conventie van Genève

De Conventie van Genève van 1951 of het Vluchtelingenverdrag van de Verenigde Naties definieert iemand als vluchteling wanneer die een internationale grens overging "uit gegronde vrees voor vervolging wegens ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of politieke overtuiging".

Klimaatverandering werd dus niet in die definitie opgenomen. Uit cijfers van de Verenigde Naties (VN) blijkt nochtans dat er de afgelopen tien jaar 21,5 miljoen 'verplaatsingen' plaatsvonden als gevolg van weersomstandigheden. Dat zijn er dubbel zoveel als de verplaatsingen veroorzaakt door conflicten en geweld.

Impact van klimaatverandering

Klimaatverandering beïnvloedt migratie op directe en indirecte manieren. Extreme weersomstandigheden zoals overstromingen, droogtes, stormen en bosbranden vernietigen huizen, landbouwgrond en infrastructuur. Tegelijkertijd verergert klimaatverandering ook andere oorzaken van ontheemding zoals langdurige droogtes die tot verwoestijning leiden, watertekorten en voedselonzeekerheid. Langzame veranderingen zoals de stijging van de zeespiegel verzilten voorheen vruchtbare gebieden, wat ervoor zorgt dat de woonplaats stilaan onleefbaar wordt.

De VN verwijzen naar vier 'klimaat-hotspots' die een grote impact van de klimaatverandering ervaren. Het betreft de Sahel-regio, waar langdurige droogtes ertoe leiden dat gewelddadige bendes raids plegen en de toegang tot water en landbouwgrond onder

De eilandstaat Tuvalu in de Stille Oceaan is een van de eerste slachtoffers van de stijgende zeespiegel door het smelten van de poolkappen: de eilandengroep dreigt te verdwijnen, de helft van de bevolking vroeg al het Australische burgerschap aan

hoogspanning komt. Ook Bangladesh, dat traditioneel tropische stormen en overstromingen over zich heen krijgt, zal een hogere frequentie aan cyclonen en wateroverlast moeten trotseren. De zware moessonregens zorgen naast overstromingen ook voor aardverschuivingen, waardoor de Bengaalse huizen en vluchtelingennederzettingen van de Rohingya in gevaar komen. Dat zorgt voor ontheemding. In Somalië, dat erg afhankelijk is van veeteelt, profiteert de salafistische terreurorganisatie Al-Shabaab van de extreme weersomstandigheden die de voedselbevoorrading en politieke stabiliteit onder druk zetten. Al-Shabaab gebruikt het verlies van onder meer de weidegronden om mensen te rekruteren. Binnen Somalië alleen al zijn er bijna drie miljoen mensen op de vlucht. In landbouwland Jemen gebeurt iets gelijkaardigs, met Al Qaida, Houthis-rebellen en de soennitische regering die al tien jaar lang een bloedige burgeroorlog uitvechten.

Voor sommige gemeenschappen, zoals de eilandstaat Tuvalu in de Stille Oceaan met tienduizend inwoners, is migratie geen keuze maar een noodzaak. Het hele land dreigt te verdwijnen door de stijgende zeespiegel, wat vragen oproept over staatsburgerschap, cultuurbehoud en internationale verantwoordelijkheid. Australië laat via een bijzonder visumprogramma toe dat de inwoners van Tuvalu het Australische burgerschap kunnen aanvragen. De helft van de bevolking deed dat al. Elk jaar worden er 280 aanvragers uitgeloot die naar Australië mogen verhuizen.

Geen bewijs

Niet alle migratiespecialisten zijn overtuigd van de redenering dat klimaat een impact op migratie heeft. Socioloog Hein de Haas stelt bijvoorbeeld dat er geen wetenschappelijk bewijs voor klimaatmigratie bestaat. Hij meent dat er te snel een link met veranderende leefomstandigheden en het vluchten van mensen wordt gelegd.

Zo is klimaat volgens hem geen rechtstreekse motor van migratie, maar kan het natuurlijk wel conflicten zoals hierboven beschreven, aanjagen. De Haas verwijst daarbij naar de situatie dat migratie voornamelijk door de vraag naar goedkope arbeidskrachten wordt gedreven. Hij geeft dan ook aan dat de grootste slachtoffers van klimaatverandering in hun getroffen gebied zullen blijven en dat alleen degenen met kapitaal zullen vluchten. Hij pleit voor een meer genuanceerde visie op migratie en stelt dat de globale migratiestromen al decennia vrij stabiel zijn.

Behoeft aan solidariteit

De meest kwetsbare regio's en bevolkingsgroepen worden onevenredig hard getroffen door extreme weersomstandigheden. Experts zijn het niet per se eens over de rechtstreekse impact van klimaat op migratie, maar de gevolgen van extreme weersomstandigheden voor mens en natuur ogen alleszins bijzonder zwaar. De door de mens aangedreven klimaatverandering versterkt die fenomenen nog en zonder solidariteit vanuit de rijke landen zullen de humanitaire catastrofes drastisch toenemen.

Als de overheid geen grenzen kent Voor een eerlijk en humaan migratiebeleid

© Christopher Penier / Shutterstock.com

In een rechtsstaat zorgt de grondwet voor de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden van burgers: een democratie functioneert namelijk niet zonder dat burgers zeker zijn van hun vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, gelijkheid onder de wet, enzovoort

Toen de regering-De Wever begin 2025 het strengste migratiebeleid binnen de grenzen van het recht aankondigde, leek dat een grote ommekeer van het vorige beleid. Onder Vivaldi aarzelde staatssecretaris Nicole de Moor (CD&V) niet om telkens over die grenzen te stappen voor electoraal gewin. Sinds 2021 is België meer dan tienduizend keer veroordeeld voor een gebrek aan opvang. Wat betekenen rechten als de overheid ze systematisch negeert?

Wouter Goemaere

Waken over mensenrechten

Migratie is vandaag een erg complex en beladen thema. In mei 2025 ondertekende premier Bart De Wever (N-VA) samen met acht andere Europese regeringsleiders een open brief waarin ze het Europees Hof voor de Rechten van de Mens op het matje roepen. Volgens hen zou het Hof te vaak uitwijzingen van criminele immigranten blokkeren. Een verontrustende uitspraak, want wie het Europees Hof onder druk zet, raakt aan de fundamenten van de rechtsstaat.

Het Hof is er niet om politieke agenda's uit te voeren, maar om te waken over de rechten van iedere mens - ook wanneer dat politiek ongemakkelijk is. Mensenrechten zijn geen obstakel voor veiligheid, maar net een waarborg dat de overheid haar macht niet misbruikt. Mensenrechten verplichten staten om mensen een eerlijk proces te geven en hen niet terug te sturen naar landen waar hun leven of vrijheid in gevaar is.

De rechtsstaat

In een liberale democratie vormt de rechtsstaat het fundament waarop het hele systeem rust. Het volk kiest vertegenwoordigers die wetten stemmen, de overheid voert ze uit en rechters controleren de naleving ervan. In een autocratie ligt die publieke macht bij één persoon of een kleine groep die naar eigen goeddunken handelt als *judge, jury and executioner*. Door de macht op te splitsen kan een tak die buiten zijn bevoegdheden treedt, teruggefloten worden.

De overheid zit aan de knoppen. Als uitvoerende macht commandeert zij het leger, de politie en het volledige ambtenarenapparaat dat de staat draaiende houdt. Maar daarmee zit zij niet aan de top van de piramide. De andere takken - de wetgevende en de rechterlijke macht - zijn niet ondergeschikt, maar doen dienst als *checks and balances*. Alles wat de overheid doet, moet gebaseerd zijn op een wet - het legaliteitsbeginsel. Dat garandeert dat het volk, via het parlement, uiteindelijk de grenzen bepaalt waarbinnen de regering haar macht uitoefent. En om te controleren dat burgers én overheid de wet

Sinds het aantreden van president Trump in de VS wordt migratie er benaderd als een instrument van macht en controle: het verhaal van Kilmar Abrego Garcia is daar een triest voorbeeld van

naleven, staat een korps aan onafhankelijke rechters klaar.

Als sluitstuk moet een grondwet de fundamentele rechten en vrijheden van burgers beschermen. Een democratie functioneert namelijk niet zonder dat burgers zeker zijn van hun vrijheid van meningsuiting, persvrijheid, gelijkheid onder de wet, enzovoort.

Maar wat gebeurt er als de *checks and balances* niet langer functioneren? Wanneer de uitvoerende macht zich niets van rechterlijke uitspraken aantrekt en het parlement zijn controlerende rol niet speelt? In België en Europa zien we al verontrustende signalen, maar in de Verenigde Staten is de balans intussen helemaal zoek. Sinds het aantreden van president Donald Trump wordt migratie niet langer benaderd als een juridisch en menselijk vraagstuk, maar als een instrument van macht en controle. Het verhaal van Kilmar Abrego Garcia toont wat er gebeurt als fundamentele rechten ondergeschikt worden gemaakt aan een onbegrensde migratiepolitiek.

Kilmar Abrego Garcia

In 2011 stuurde zijn familie de zestienjarige Kilmar Abrego Garcia naar de VS om te ontsnappen aan de klauwen van lokale bendes in El Salvador. Acht jaar later verkreeg hij van een Amerikaanse rechter een bijzonder beschermingsstatuut waardoor hij niet naar zijn thuisland teruggestuurd mocht worden. Daardoor kan hij legaal werken en wonen

© Christopher Penler / Shutterstock.com

in de Verenigde Staten. Hij trouwde met de Amerikaanse Jennifer Vasquez Sura en werd vader van een zoontje, naast twee kinderen uit haar vorige huwelijk.

Toen hij op 12 maart 2025 zijn zoontje bij zijn grootmoeder ging ophalen, werd hij opgepakt en op een deportatievlucht gezet naar het CECOT, een beruchte megagevangenis in El Salvador. Hij werd ervan beschuldigd lid van de bende MS-13 te zijn, maar kreeg niet de kans om zich te verdedigen. Zijn en vele anderen hun grondwettelijk recht op *habeas corpus*, het recht om zich tegen willekeurige arrestatie te verdedigen, werd door de president opzijgeschoven omdat het zijn deportatieagenda belemmerde.

Het Hooggerechtshof oordeelde op 10 april dat de overheid hem niet had mogen deporteren en er alles aan moest doen om zijn terugkeer te faciliteren. Trump antwoordde laconiek dat dat onmogelijk was, terwijl de president van El Salvador lachend naast hem zat. Ondertussen probeert Trumps administratie de publieke opinie ervan te overtuigen dat Abrego Garcia een gewelddadig, crimineel bendelid is en dat hij illegaal in de Verenigde Staten verbleef en zijn vrouw mishandelde. Onder stijgende druk van de publieke opinie, inclusief Jennifer Vasquez Sura, haalde Trump hem uiteindelijk terug naar de VS, waar hij berecht zal worden.

Zijn bestemming, het CECOT, maakt deel uit van een bewuste strategie. Omdat de

© Christopher Penler / Shutterstock.com

Een eerlijk en humaan migratiebeleid kan alleen bestaan in een sterke rechtsstaat; als politici rechterlijke uitspraken negeren of mensenrechten als een hindernis afschilderen, dan komt niet alleen de bescherming van migranten in gevaar, maar staat ook de rechtsstaat op het spel

gevangenis buiten het grondgebied van de Verenigde Staten ligt, stelde de Amerikaanse overheid dat haar juridische verplichtingen daar niet gelden - een redenering die door mensenrechtenorganisaties en rechters fel wordt betwist. Sonia Sotomayor, rechter in het Hooggerechtshof, waarschuwde dat die logica de deur openzet voor een systeem waarin zelfs Amerikaanse burgers zonder proces gedeporteerd en opgesloten kunnen worden, buiten het bereik van de Amerikaanse rechtsmacht.

Ook de detentieomstandigheden vallen daardoor, zeggend, buiten de verantwoordelijkheid van de Amerikaanse overheid. Ondanks de goede band tussen beide presidenten blijkt het onmogelijk om menselijke detentieomstandigheden te voorzien. Human Rights Watch meldt dat gevangenen in het CECOT geen contact met hun familie of een advocaat mogen hebben, niet naar buiten mogen, in te kleine cellen worden opgehokt, onvoldoende eten en medicijnen krijgen en vaak mishandeld of gefolterd worden.

Migratiebeleid zonder grenzen

Intussen schrijft de Amerikaanse overheid deportatiequota uit ten belope van drieduizend mensen per dag, ofwel meer dan een miljoen mensen per jaar. Trumps belofte om alleen criminelen uit te zetten, is allang niets meer dan een excuus om hele gemeenschappen te ontwrichten. Ook mensen zonder strafblad die al jaren in de

VS wonen, werken en belastingen betalen, worden opgepakt en gedeporteerd. Zijn terreurbewind dringt het aantal migranten aan de grens terug, maar de quota blijven. Daarom komen nu ook migranten met een geldig verblijfsrecht in het vizier.

Agenten van de Amerikaanse immigratiedienst ICE (Immigration and Customs Enforcement) schuwen daarbij de vuile tactieken niet. Ze voeren gemaskerde invallen uit op werkplaatsen of vermommen zich om mensen in de val te lokken en op te pakken. Zo doen zij zich voor als politieagenten die een paar vragen willen stellen, als werkgevers die een job aanbieden of als gelovigen die over de Bijbel komen praten. Ze sturen valse uitnodigingen naar mensen in een lopende migratieprocedure voor een gesprek over hun verblijfsstatus, om hen dan aan het immigratiebureau te arresteren. Zelfs wie zich aan alle regels houdt, kan alsnog opgepakt worden.

De rechterlijke macht slaagt er niet in om Trumps uitwassen aan banden te leggen. Zo deinst de overheid er niet voor terug om immigratierechters te ontslaan als ze niet streng genoeg zijn. Via het Hooggerechtshof heeft Trump bovendien bekomen dat een injunctie, een rechterlijk bevel om een onwettige praktijk tijdelijk stop te zetten, geen nationale geldigheid meer heeft. Onwettige besluiten en praktijken moeten nu staat per staat worden aangevochten tot het Hooggerechtshof een (nationaal gel-

dend) vonnis bereikt. Door de chaos en de snelheid waarmee de administratie te werk gaat, zal zo'n besluit voor veel mensen te laat komen.

Ook de wetgevende macht zal Trump niet snel een halt toeroepen. Het Congres keurt de budgetten goed en neemt wetten aan waar de president zich aan moet houden. Maar Trump regeert vooral met presidentiële decreten, terwijl de Republikeinse meerderheid het machtsmisbruik laat begaan. De *diehards* juichen zijn 'doortastendheid' toe, zijn tegenstanders houden zich koest uit vrees voor politieke vergelding. Als lid van het Congres kunnen Democraten zich nog beroepen op hun recht om ICE-detentiecentra te bezoeken. Maar ook daar werpt de overheid onwettige barrières op om iedere controle te vermijden.

Een eerlijk en humaan migratiebeleid kan alleen bestaan in een sterke rechtsstaat. Die zorgt ervoor dat iedereen - ook migranten - beschermd wordt door de wet en dat ook de overheid zich aan de regels houdt. Als politici rechterlijke uitspraken negeren of mensenrechten als een hindernis afschilderen, dan komt dat evenwicht in gevaar. In zo'n klimaat dreigt niet alleen de bescherming van migranten te verdwijnen, maar staat ook de rechtsstaat op het spel.

Djapo

Djapo vzw zet in op onderwijs dat kinderen en jongeren de vermogens laat ontwikkelen om actief en weerbaar met de maatschappelijke complexiteit om te gaan. De Leuvense vereniging biedt verschillende boeiende lespakketten rond migratie aan, zowel voor het basis- als het secundair onderwijs.

Meer informatie op: www.djapo.be/themas/migratie

Bert Goossens en Christophe Van Waerebeke

Stel je voor

Het is midden in de nacht. Je hoort onrust buiten - chaos, sirenes, schreeuwen. Je krijgt te horen dat je moet vluchten. Nu. Geen tijd om afscheid te nemen, geen tijd om lang na te denken.

Je mag één rugzak meenemen. Wat neem je mee? Wat is écht essentieel? Wat laat je achter? En wat doet dat met je?

Voor miljoenen mensen wereldwijd is dit geen denkbeeldige situatie, maar realiteit. Ze laten hun huis, familie, werk en toekomst achter - op zoek naar veiligheid en waardigheid.

Diaspora

Een diaspora is een gemeenschap van mensen die hun land of regio van herkomst hebben verlaten en elders in de wereld wonen, vaak met behoud van de culturele banden met hun thuisland.

In België vormen de Nederlanders, Fransen en Duitsers de grootste diaspora-groepen. Samen maken ze deel uit van het derde van de migrantenpopulatie dat afkomstig is uit andere Europese landen, vooral uit onze buurlanden.

Nog eens een derde van de migranten in België komt uit Afrika, waarbij die uit Marokko de grootste groep vormen.

Gezegd

“Ze zullen komen. De keuze die we hebben, is hoe goed en humaan we hun komst aanpakken.” - António Guterres, secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

“Na alle dood waarmee we in Syrië werden geconfronteerd, besef je als persoon die zijn land verlaat om te overleven en die erin slaagt om de grens over te steken en een veilige plek te bereiken, dat mens-zijn en leven het waardevolste is dat je ooit hebt gehad.” - Khaled, migrant uit Syrië, in *Migratie, gelijkheid & racisme*, VUBPRESS, 2021.

“Migratie is een uitdrukking van het menselijke streven naar waardigheid, veiligheid en een betere toekomst. Het maakt deel uit van het sociale weefsel, onderdeel van onze samenstelling als een menselijk gezin.” - Ban Ki-moon, voormalige secretaris-generaal van de Verenigde Naties.

Emigratie

In onze vaderlandse geschiedenis emigreerden ettelijke duizenden landgenoten - van in de zeventiende tot in de voorbije eeuw. Weet je ook waarheen en om welke reden?

In de zeventiende eeuw: van Antwerpen naar Nederland, wegens de godsdienstoorlogen.

In de negentiende eeuw: seizoensarbeiders naar Frankrijk, door de armoede in Vlaanderen; ook pendelarbeid werd mogelijk dankzij de stoomtrein.

Begin twintigste eeuw: naar Noord-Amerika en Canada, om economische redenen, mogelijk door de stoomboot.

In de twintigste eeuw: naar Congo, om de toenmalige Belgische kolonie te organiseren, er waren ‘interessante’ leidinggevende jobs.

Meer informatie in *Wereldburgers. De geschiedenis van onze migraties*, pedagogisch dossier van Myria, het federaal migratiecentrum, te vinden op: www.myria.be

VUBorkest

o.l.v. Jurgen Wayenberg

Goudagio

30 jaar symfonisch
onder leiding van Jurgen

Woord: Yoeri Lewijze / Ingrid Vanruten

Ouverture uit De Toverfluit | Mozart

The Winds of Poseidon | Smith

Danzon No. 2 | Márquez

Tom & Jerry Blue Cat Blues | Bradley

Clapping Music | Reich

Philadelphia Overture | Brossé

How to Train Your Dragon | Powell

Enigma Variations Nimrod | Elgar

Libertadores | Navarro

Bezoek voor info en tickets (vanaf oktober) :

vuborkest.vub.be

concerten@vub.be

Tickets € 20 / € 15 (enkel voor studenten)

TURNHOUT - zaterdag 15 nov - 20u15
De Warande, Warandestraat 42

BRUSSEL - zondag 23 nov - 15u
AULA VUB Etterbeek, Pleinlaan toegang 13

AALST - zondag 30 nov - 15u
CC De Werf, Molenstraat 51

BREDENE - zaterdag 6 dec - 20u
Eventcentrum Staf Versluys, Kapelstraat 76

GENK - zondag 14 dec - 15u
C-Mine, Wilde Kastanjelaan 11

Met de steun en/of de medewerking van deMens.nu en haar lidorganisaties met in het bijzonder Oudstudentenbond VUB, Vermeylenfonds, Willemsfonds, Humanistisch Verbond, Mensen & Wetenschap Aalst, huisvandeMens Turnhout. Verder VLC's en VOC's, huisvandeMens, Instellingen Morele Dienstverlening, Vrijzinnig Brussel, Vrijzinnig West-Vlaanderen, VC De Fakkel, Genkse Humanisten, Vrijzinnig Limburg, Erasmushogeschool Brussel, UZBrussel, Dienst Cultuur VUB, Vriendenkring Personeel VUB.EhB.UZBrussel.

VRIJE
UNIVERSITEIT
BRUSSEL

Doe een gift en garandeer het voortbestaan
van VUBorkest! Op rekeningnr. VUB
BE51 0013 6779 3562
met als mededeling
'GIFT37'

Kurt Van Eeghem

Kurt Van Eeghem is presentator, acteur en schrijver

© Isabelle Pateer

Verhuizen naar den vreemde

Iedereen heeft recht op een goed leven. Als dat in de eigen gouw niet lukt, dan zoek je het op een ander. Zo verhuisden honderdduizenden Vlamingen naar den vreemde. Aan het begin van de negentiende eeuw deden ze ervaring op door 'het seizoen te doen' bij Franse boeren. Dan volgde de industriële revolutie en kwam de Borinage in beeld. Massaal daalden analfabete sukkelars af in de mijnschachten. *Les sales flamins* kwamen met de trein, maakten lange dagen van vuil en hard werk en sliepen in barakken. De autochtonen spuwden op het ruige volkje. Na een paar maanden mochten ze een weekje naar huis. Dat vierden ze in de cafés rond de koolputten, wat vaak tot een potje vechten leidde. Uiteindelijk sleepten de gendarmes ze naar de wachtende treinen.

De *flamins* vroegen zich af of dat heen en weer reizen wel nodig was. Waarom niet met vrouw en kroost verhuizen? Eerst in barakken, later in een huisje, maar steeds onder de rook van de hoge schouwen hokten ze samen. Verder dan de volkse cités raakten ze niet. In het chique Charleroi met de mooie art-nouveauwoningen waren ze niet welkom. De opbrengsten van hun werk wel. Dat het ongelijk verdeeld was, hadden ze snel in de smiezen.

Ze werkten als beesten en wroetten zich letterlijk uit de putten. De kinderen leerden Frans, rekenen en schrijven à l'école maternelle. De Van Cauwenberghes, Reynders en Jacobsen lieten niet met zich sollen en werden volbloed Walen die weigerden om nog langer in de duistere gangen af te dalen.

In de laars van Italië leed men honger en vond men verse krachten. De keuterboertjes zetten een kruisje onder een wurgcontract, ze beseften amper wat ze ondertekenden. Duizenden namen de trein en ruilden het warme Zuiden in voor de koude barakken van de Borinage. De nieuwe Walen met oer-Vlaamse namen bekeken het ruige volkje met groot dedain. Ach, zolang ze de welvaart

met hard labeur dienden, was het goed. De kleine Adamo's en Di Rupo's leerden rekenen en schrijven, stelden zich dezelfde vragen als *les sales flamins* en zeker na de ramp in Marcinelle wilde niemand nog in de mijnschachten werken.

Aan de andere kant van de Middellandse Zee zeurden stevige kerels niet over het gevaar, de families hadden niets en werd een betere toekomst in het verre België beloofd. Gedwee namen ze de liften van de Borinage naar die vreselijke diepte, lieten de houwelen op de kolenaders dreunen, dag na dag. In de barakken klonk hun gerochel steeds onheilspellender. Ze verzamelden rond een tajine, terwijl Walen, ex-Vlamingen en ex-Italianen neerkeken op dat vreemde gespuis, die bruine ruwaards met hun rare godsdienst. *Sales Turcs, sales Marocains*.

De technologische revolutie veranderde de mores nog maar eens en de welvarende Borinage kreeg het hard te verduren. De mijnen sloten een voor een, de hoogovens volgden. Het ooit zo welvarende Wallonië verpieterde. Demonstreren had geen zin, het was onafwendbaar. Hun kinderen kregen amper een kans om zich uit de ellende te hijsen. Een enkeling voetbalde zich rijk in Liverpool, een ander schopte het tot acteur.

Zoals de Vlamingen destijds Wallonië bevolkten, zo heeft de wereld Vlaanderen ontdekt. Een nieuw ruig volkje wordt scheef bekeken, want wie het laatst komt, wordt altijd bespuwd. Mo en Rachid vragen zich af wat die Roma hier komen zoeken.

In opdracht van VRT-journaliste Martine Tanghe maakte ik ooit een reportage over een boer uit Tielt die in de jaren zestig van de vorige eeuw naar Waals-Brabant emigreerde. Hij is er burgemeester geworden. Trots sprak hij een paar woorden West-Vlaams. Zijn kinderen konden Tielt niet aanwijzen op de kaart. Ze waren geïntegreerd.

De inzichten

In het najaar van 2025 zijn er nieuwe afleveringen van *De inzichten* te zien op VRT 1 en VRT MAX. Filosoferen op zondag met Nic Balthazar en twee boeiende gasten, namelijk televisiemaker Jonas Geirnaert en schrijfster Lara Taveirne.

Joke Goovaerts

De inzichten op VRT 1 is een reeks van diepgaande gesprekken met inspirerende gasten over hun levensinzichten. Mensen die filosoferen over het leven, met Nic Balthazar als presentator en luisterend oor. Het programma werd samen met deMens.nu ontwikkeld als vrijzinnig humanistisch alternatief op de televisie naast de erediensten.

De opnamen in de Gentse Boekentoren zijn inmiddels afgerond. Jonas Geirnaert, vooral bekend als televisiemaker, acteur en striptekenaar, maakte recent zijn regiedebuut met de tragikomische serie *How to Kill Your Sister*. Van Lara Taveirne, schrijfster en regisseur, verscheen vorig jaar het aangrijpende boek *Wolf* over haar verdwenen broer. Dit jaar publiceerde ze samen met Marieke De Maré *Het glinstert*, een bundel met kleine en grote verhalen over mensen in een stad aan zee. En binnenkort verschijnt haar nieuwe boek *Meisjes van krijt*.

De uitzendingen zijn gepland in het najaar van 2025, op zondag 2 november en zondag 28 december, telkens om 12 uur op VRT 1.

Alle vorige afleveringen van *De inzichten* zijn online beschikbaar. Ze zijn integraal te bekijken op VRT MAX of te beluisteren als podcast. Ook op de website van deMens.nu vind je meer informatie over de uitzendingen. Momenteel is het programma aan zijn zevende seizoen toe.

Seizoen 7 met: schrijver en presentator Kurt Van Eeghem, voorzitter deMens.nu Raymonda Verdyck, kinder- en jeugdpsychiater Peter Adriaenssens en schrijfster Lize Spit.

Seizoen 6 met: zanger en muzikant Wannes Cappelle, regisseur en scenarist Charlie Dewulf, acteur, regisseur en schrijver Mathias Sercu, muzikante Meskerem Mees, moraal- en techniekfilosoof Katleen Gabriels en criminoloog Christophe Busch.

Seizoen 5 met: chef-kok Seppe Nobels, bio-ingenieur Valerie Trouet, fotografe Lieve Blancquaert, acteur en regisseur Johan Heldenbergh, documentairemaakster Karine Claassen en stand-upcomedian William Boeva.

Seizoen 4 met: mensenrechtenactivist, kunstenaar en schrijver Fleur Pierets, acteur Frank Focketyn, actrice Maaïke Cafmeyer, actrice en regisseuse Maaïke Neuville en schrijver en cultuurhistoricus David Van Reybrouck.

Seizoen 3 met: schrijver en politicus Jan Terlouw, triatleet Marc Herremans, klimaatexperte en weervrouw Jill Peeters, actrice en juriste Lien Van de Kelder en politicoloog Jonathan Holslag.

Seizoen 2 met: filosoof en wiskundige Jean Paul Van Bendegem, strafpleiter Christine Mussche, fertiliteitsexperte Petra De Sutter en oorlogsverslaggever Rudi Vranckx.

Seizoen 1 met: humorist Geert Hoste, oncoloog Wim Distelmans, gynaecologe Marleen Temmerman en VUB-rector Caroline Pauwels.

foto's © Joke Goovaerts

Jonas Geirnaert en Nic Balthazar

Lara Taveirne

Het pleidooi

In *Het pleidooi* formuleren mensen in enkele minuten hun mening over een onderwerp dat hen na aan het hart ligt. Ontdek de nieuwe afleveringen met oud-gevangenisdirecteur Hans Claus, filosofe Martha Claeys en Anton Van Dyck, stichter van Compagnon.

Joke Goovaerts

Het pleidooi is een originele manier om de kracht van het vrije woord in de verf te zetten. De persoon in kwestie zegt wat er op zijn/haar/hun lever ligt, legt iets uit, doet een voorstel, breekt een lans ... kortom, houdt een pleidooi en richt zich in een korte video rechtstreeks tot de toeschouwer.

Met *Het pleidooi* als uitgangspunt kan je in de klas zelf aan de slag gaan. Of je kan het als teaser voor een teambuilding gebruiken. Enkele vragen kunnen je daarbij op weg helpen: Wat denk jij over de stellingname? Kan je er je eigen mening over formuleren? Heb jij ideeën voor een pleidooi? Hoe zou je het aanpakken? ...

Het pleidooi is een programma van deMens.nu en is te bekijken op de website, het YouTube-kanaal van deMens.nu en de andere sociale media. Recent werden drie nieuwe afleveringen gelanceerd.

Martha Claeys

Kalmte zal ons niet redden

Martha Claeys, filosofe en schrijfster: "Neem je emoties ernstig, voel ze, beleef ze, bespreek ze, en neem ze als startpunt voor onderzoek. Waarom ben ik nu geraakt? Met wie voel ik empathie, en waarom? Je emoties zijn een ingang naar de waarden die je koestert, soms terecht, en soms misschien tot je verbazing oneerlijk of bevooroordeeld. Maar kalmte zal ons niet redden, tenminste, niet als 'doe eens kalm' een manier is om niet te moeten luisteren naar wat emoties te zeggen hebben."

Anton Van Dyck

Hans Claus

Mensen kan je niet wegtoveren

Hans Claus, oud-gevangenisdirecteur: "Ook achter de muren gaat het leven verder. Achter de muren hoor je de echte verhalen. Achter elk verhaal schuilt een mens. Niet die van de crimiserie, de volkswoede of het spektakelproces. Wel heel dikwijls het verhaal van wie meer moeite moest doen. Wie het leven niet zomaar in de schoot geworpen kreeg. Verhalen van kwetsbaarheid, herkenning, menselijkheid."

Het recht op abortus vraagt om daadkracht

Anton Van Dyck, stichter van Compagnon: "De nieuwe abortuswet? Die had er al lang moeten zijn. Twee legislaturen geleden zelfs. Waarom is ze belangrijk? Omdat één op de vijf vrouwen ooit een abortus nodig heeft. Omdat ze vandaag te streng is, te kort, te ingewikkeld. Omdat wie kiest voor een zwangerschapsafbreking nog altijd te vaak gestigmatiseerd wordt. De problemen zijn duidelijk. Het maatschappelijk draagvlak is er."

“Ik geloof dat je kan voortleven via de initiatieven die je steunt”

“Uiteindelijk gaat het erom dat je het leven van je medemens beter maakt.” Aan het woord is Patrick Coulier. Hij bewijst dat ondernemerschap en engagement moeiteloos hand in hand gaan. Als bestuurder van Antorcha Humanista lanceert hij een warme oproep om de humanitaire projecten van de stichting te ondersteunen. Dat kan tijdens je leven, maar evengoed als je er niet meer bent, bijvoorbeeld door het goede doel in je testament op te nemen.

Anton Van Dyck

Patrick Coulier

Je bent een ondernemer in hart en nieren, maar hoe zou je jezelf omschrijven?

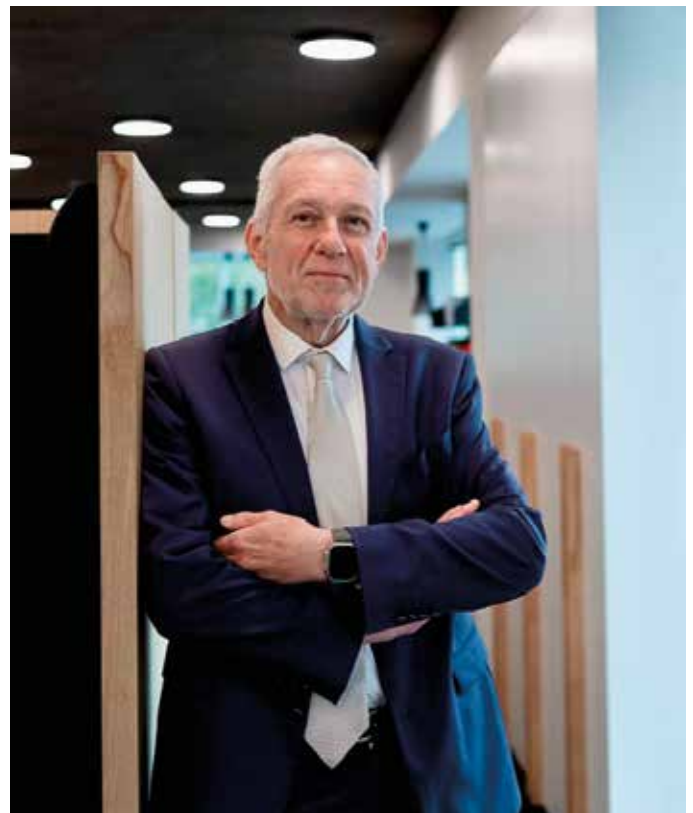
Geboren en getogen West-Vlaming - dat hoor je meestal wel. *(lacht)* Ik ben een seriële ondernemer, actief geweest in media, mobiliteit, laadpalen, elektrische vrachtwagens ... Maar mijn belangrijkste activiteit is het oprichten van mediabedrijven geweest, zoals de regionale televisiezenders en Kanaal Z.

Ik heb altijd veel ideeën en ik houd er niet van om aan de zijlijn te staan. Als ik iets doe, wil ik er echt mijn schouders onder zetten. Voor mij gaat ondernemen nooit alleen over geld verdienen. Ik onderneem om zaken aan te pakken, om iets op te bouwen. En dat kan in de zakenwereld zijn, maar ook in de non-profitsector.

Je betrokkenheid bij maatschappelijke projecten springt inderdaad in het oog. Waar komt die vandaan?

Voor een gedeelte uit mijn persoonlijkheid. En ook uit mijn familie: mijn moeder was eveneens ondernemer, maar stond altijd klaar voor iedereen. Mensen kwamen met hun problemen naar haar toe. Ik heb dat van haar meegekregen: ik luister, ik denk mee en voor ik het weet zeg ik ja en zet ik er mijn schouders onder.

Tijdens mijn studententijd aan de Vrije Universiteit Brussel is dat verder gegroeid. Ik kom uit een katholiek-liberaal nest, maar daar leerde ik het principe van vrij onderzoek en het vrijzinnig humanisme kennen. Dat werd mijn kompas: nadenken over waar je voor staat, maar ook beseffen dat je niet alleen bent. Mens zijn is voor mij anderen helpen.

Dat zie je ook in de projecten waarbij je betrokken bent.

Dat klopt. Ik ben nu al meer dan 25 jaar betrokken bij de MUG-helikopter in West-Vlaanderen. Samen met dokter Müller zorgen we ervoor dat die heli blijft vliegen. Elk jaar redden we zo tientallen levens. Dat is ongelooflijk dankbaar werk.

Daarnaast heb ik meegewerkt aan de BleuAssist-app, een eenvoudige tool waarmee mensen met een beperking onder meer zelfstandiger het openbaar vervoer kunnen gebruiken. Een knop indrukken en iemand in de buurt kan helpen - zo eenvoudig kan het zijn om iemands leven een beetje makkelijker te maken.

Maar wat me vandaag nog het meest drijft, is mijn engagement bij Antorcha Humanista. Dat project ligt me enorm na aan het hart, omdat het mensen helpt die vastzitten in hun leven. We begeleiden mensen bij moeilijke keuzes, we bieden mensen sociale steun waarvoor ze niet bij de overheid kunnen of willen aankloppen. Dat gaat dan bijvoorbeeld over het wegnemen van drempels naar vitale zorg voor mensen in armoede. Of zoals we met Dorpelaars weer een warme gemeenschap rond mensen bouwen. Dat is geen theorie, je ziet mensen écht vooruitgaan. We hebben als vrijzinnig humanistische gemeenschap vaak de mond vol over de grote ethische thema's. Maar we staan nog te weinig stil bij hoe we vanuit die eigenheid mensen in sociaal kwetsbare situaties echt vooruithelpen. Met Antorcha Humanista doen we dat en pakken we die werf eindelijk grondig aan.

Bespeuren we daar een zachte kritische noot ten aanzien van de vrijzinnig humanistische gemeenschap?

Ik vind dat we te vaak in theorie blijven hangen. We zijn goed in nadenken en debatteren, maar minder goed in doen. Vergelijk het met katholieke organisaties, daar is liefdadigheid vanzelfsprekender. Bij ons is *charity* soms bijna een vies woord. We gedragen ons als calimero's - zij zijn groot en wij zijn klein - en we klagen daarover, maar doen intussen te weinig om het te veranderen.

We zouden meer mogen ondernemen in de non-profitsector. Minder dikke rapporten schrijven en meer dingen realiseren. Het hoeft niet perfect te zijn. Gewoon beginnen en stap voor stap

verbeteren. Als we allemaal net iets meer zouden doen dan we denken dat nodig is, dan zouden we al een heel eind verder staan.

Je denkt ook bewust na over nalaten aan goede doelen. Hoe kijk je daarnaar?

Voor mij is dat eigenlijk een heel logische oefening. Ik heb zelf geen kinderen, wel pluskinderen voor wie ik uiteraard wil zorgen. Maar dat betekent dat ik ook ruimte heb om na te denken: wat wil ik dat er gebeurt met wat ik heb opgebouwd, als ik er niet meer ben?

Ik geloof niet in een hiernamaals. Maar ik geloof wel dat je kan voortleven via de initiatieven die je steunt. Ik wil herinnerd worden als iemand die iets heeft bijgedragen, niet alleen aan mijn familie, maar ook aan de samenleving. Voor mij gaat dat over projecten rond dieren - ik ben een grote hondenliefhebber - maar evengoed over humanitaire doelen zoals we die met de stichting Antorcha Humanista beogen. Het geeft me rust om te weten dat een deel van mijn werk later verder kan leven. Uiteindelijk gaat het erom dat je het leven van je medemens beter maakt.

Wat zou je aanraden aan anderen die eraan denken om een goed doel in hun testament op te nemen?

Begin er op tijd over na te denken. Veel mensen zorgen terecht voor hun kinderen en kleinkinderen, maar vergeten dat ze daarnaast ook het verschil voor anderen kunnen maken. Zelfs vijf of tien procent van je nalatenschap kan voor een organisatie een wereld van verschil betekenen.

Praat er ook over met je notaris. Ik merk dat veel mensen er gewoon niet bij stilstaan of denken dat het ingewikkeld is om een goed doel in je testament op te nemen. Terwijl het eigenlijk heel eenvoudig kan zijn als iemand je wegwijs maakt.

Antorcha Humanista in je testament?

Antorcha Humanista steunt goede doelen overal in Vlaanderen en Brussel. Samen met partners als deMens.nu, huisvandeMens en hun lidverenigingen biedt de stichting - vanuit haar vrijzinnig humanistische waarden - concrete hulp aan mensen die zich in een kwetsbare positie bevinden en in een zorgvacuüm dreigen te vallen.

Meer informatie over Antorcha Humanista vind je op: www.antorcha-humanista.com

Overweeg je een opname van Antorcha Humanista in je testament, maar weet je niet goed hoe en wat? Onze partner Testament.be helpt je graag verder. De vereniging biedt gratis persoonlijk advies en beantwoordt al je vragen, van de eerste overwegingen tot de praktische stappen. Zo weet je precies welke mogelijkheden er zijn en welke oplossing het best bij jouw situatie past.

Meer informatie vind je bij Testament.be via: www.testament.be/nl/goede-doelen/detail/id/1149

Een bank vooruit

Leerkrachten niet-confessionele zedenleer over hun vak

Naam: Marcela Caldas Dahas

Aantal jaren voor de klas: 9

School: GO! Technisch Atheneum Kapellen

Studierichtingen: dubbele finaliteit en arbeidsmarktfinaliteit

Jaren: 2de en 3de graad

© Victoriano Moreno

Hoe laat je de leerlingen in de lessen niet-confessionele zedenleer nadenken over het thema migratie?

Voor mij is migratie geen lesonderwerp, maar een realiteit - een deel van mijn eigen levensverhaal. Vijftien jaar geleden verhuisde ik naar België en die persoonlijke ervaring gebruik ik dikwijls als vertrekpunt in mijn lessen. Ik geef zelden een specifieke les over migratie, maar het thema is vaak impliciet aanwezig. Want migratie is geen uitzondering, maar juist een constante in de menselijke geschiedenis. Mensen zijn, net als dieren, altijd op zoek gegaan naar betere levensomstandigheden. Landsgrenzen zijn menselijke constructies en veranderlijk door de tijd heen. Uiteindelijk heeft iedereen een migratieachtergrond - of die nu recent of historisch is.

In de lessen niet-confessionele zedenleer bespreek ik migratie wanneer het spontaan of via andere onderwerpen naar voren komt: identiteit, (on)gelijkheid, vooroordelen, culturele diversiteit, oorlog, klimaat, enzovoort. Mijn eigen ervaring en die van andere migranten uit mijn omgeving geven me de mogelijkheid om verschillende perspectieven tastbaar te maken. Migratie is immers geen eenduidig fenomeen.

Onze school telt leerlingen van uiteenlopende afkomst, onder wie migranten van de eerste tot de derde generatie. Die diversiteit is een troef. Maar migratie wordt niet door iedereen op dezelfde manier beleefd. Voor mij was het overwegend positief, maar dat geldt niet voor iedereen - ook niet binnen de klas. Net daarom laat ik leerlingen bewust stilstaan bij de vele motieven om te migreren en bij de context waarin iemand in België terechtkomt en hier leeft. Is iemand vrijwillig of noodgedwongen verhuisd? Was die persoon kind, jongvolwassene of ouder? Is er een sociaal netwerk of niet? Welke kansen op opleiding, werk, integratie zijn er?

Elke situatie heeft andere gevolgen. Ik spoor de leerlingen aan die tegenstellingen binnen hun omgeving op te merken. Door op perspectiefwisseling en empathie in te zetten, help ik hen om zich in complexe verhalen in te leven. Migratie staat niet los van integratie en integratie is geen pasklaar recept. Wat betekent het om 'thuis' te zijn? Wat vraagt het om zich verbonden te voelen met een nieuwe plek?

Ik vind het belangrijk om beide kanten van de medaille in acht te nemen. Ik stel mij flexibel en onderzoekend op tegenover sociale spanningen. Naargelang het klasgesprek worden meerdere objectieve en subjectieve zaken bediscussieerd, verduidelijkt en kritisch geanalyseerd. Zo probeer ik vooroordelen te doorbreken.

Ik gebruik mijn Braziliaanse achtergrond om concrete voorbeelden te geven van hoe nieuwsgierigheid en openheid tussen culturen tot wederzijds begrip kunnen leiden. Via socratische vraagstelling en kritisch denken laat ik leerlingen nadenken over diepere, abstracte vragen. Hoe zou jij graag elders in de wereld worden opgenomen? Behoren mensen tot één plek?

Zo komt er ruimte voor reflectie én voor filosofische verdieping. Mijn doel is niet alleen informeren, maar ook humaniseren en democratiseren. Want migratie is in wezen een verhaal over alle mensen - over vrijheid, waardigheid en verbondenheid.

© De Puzzelaar

1					4		9	8
							3	1
		6						
5	3		2	4			8	
				8			7	
4	7		3					
				5	2			
	8					7		
	2	1		6	8		5	9

De winnaars ontvangen elk het boek *Goddeloos* van Stine Jensen.

© De PuzzelaardeMens.nu Magazine | 51

Fenix, het kunstmuseum over migratie

Paul Nijghkade 5 - 3072 AT Rotterdam
Meer informatie op: www.fenix.nl

Met de opening van Fenix, het nieuwe migratiemuseum in Rotterdam, ondergebracht in de monumentale San Francisco-loods aan de oude Holland-Amerika-kade, heeft de stad er een indrukwekkende culturele bestemming bij. De locatie zelf is al beladen met betekenis: aan die kade vertrokken vanaf het einde van de negentiende eeuw miljoenen mensen richting Amerika en Canada, terwijl er tegelijkertijd talloze nieuwkomers voet aan wal zetten en mee vormgaven aan het levendige, diverse Rotterdam van vandaag.

Fenix positioneert zich als een noodzakelijk tegengeluid in een tijd waarin het politieke debat over migratie steeds vaker door terughoudendheid en polarisatie wordt gekenmerkt. Volgens het recentste *Global Trends Report* van de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR zijn wereldwijd 122 miljoen mensen op de vlucht voor oorlog, geweld of vervolging - een historisch dieptepunt, of beter gezegd, een historisch hoogtepunt van menselijke ontwrichting. Terwijl migratie in beleidsnota's, verkiezingsdebatten en krantenkoppen als een probleem of bedreiging wordt besproken, biedt Fenix een ander perspectief, dat van migratie als bron van culturele rijkdom, menselijke veerkracht en verbondenheid. Het museum laat zien dat migratie onvermijdelijk en onlosmakelijk menselijk is - soms schrijnend, dan hoopvol, maar altijd doordrenkt van het verlangen naar een beter bestaan. De bezoeker wordt niet aangesproken als toeschouwer, maar als medereiziger.

Op de eerste verdieping staat kunst centraal. Geen educatieve tijdlijn of historische vitrines, maar een zorgvuldig samengestelde collectie van schilderijen, sculpturen, video's en installaties van zowel opkomende kunstenaars als gevestigde namen: Francis Alÿs, Sophie Calle, Shilpa Gupta, William Kentridge,

Steve McQueen, Kimsooja, Małgorzata Mirga-Tas, Bill Viola, Rineke Dijkstra, Hans Op de Beeck en anderen. Een van de blikvangers is de bus van Red Grooms, bevolkt door poppen die mensen van uiteenlopende herkomst voorstellen. Iedereen is onderweg, lijkt het werk te zeggen - niemand staat stil.

Beneden wacht het *Kofferdoolhof*, een monumentale installatie van duizenden koffers, elk met een persoonlijk verhaal. De stemmen van migranten klinken letterlijk uit de bagage. Het is een archief van herinneringen, van verlies en verlangen, van afscheid en aankomst. Migratie wordt tastbaar, hoorbaar, voelbaar.

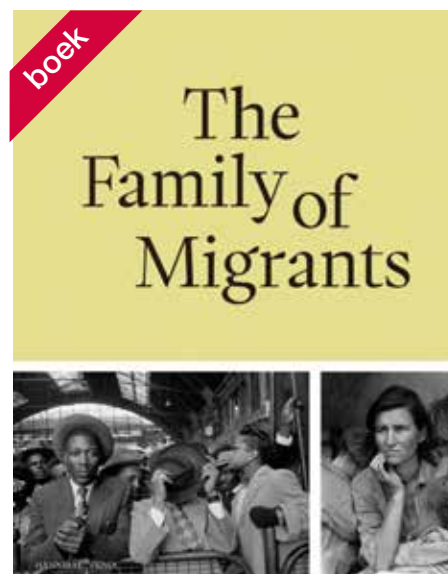
Een ander hoogtepunt is de fototentoonstelling *The Family of Migrants*, een indringende reeks historische en hedendaagse beelden die de voortdurende beweging van mensen over de wereld zichtbaar maakt. Het is een visuele reis langs verhalen van liefde en afscheid, van thuiskomen en zoeken naar een thuis - een thema dat zowel universeel als tijdloos is. De tentoonstelling is duidelijk schatplichtig aan *The Family of Man*, de legendarische fototentoonstelling die Edward Steichen in 1955 voor het Museum of Modern Art in New York samenstelde en die vandaag permanent in het kasteel van Clervaux in Luxemburg te zien is. Een bezoek waard overigens.

Ook architectuur draagt bij aan de gelaagdheid van Fenix. Blikvanger is de Tornado, het trap-

penhuis dat symbool staat voor de kronkelige, onvoorspelbare reis van migranten. De trap wervelt naar een panoramadak met uitzicht over de stad en de imposante Nieuwe Maas.

Fenix toont migratie als iets dat ons allen aangaat en laat zien hoe kunst kan verbinden, ontroeren en inzicht geven in een wereld die voortdurend in beweging is.

[ig]

The Family of Migrants

Boek bij de fototentoonstelling
Fenix & Hannibal, 2025, 320 pagina's
ISBN 9789464941555

Joy

Regisseur: Ben Taylor

Met: Thomasin McKenzie, James Norton, Bill Nighy, Rish Shah e.a.

Land: GB - Jaar: 2024 - Duur: 115 min.

Beschikbaar op Netflix

The Swimmers

Regisseur: Sally El Hosaini

Met: Nathalie Issa, Manal Issa, Ahmed Malek, Matthias Schweighöfer e.a.

Land: GB en VS - Jaar: 2022 - Duur: 134 min.

Beschikbaar op Netflix

Vrouwen die de geschiedenis veranderden

Marjan Heemskerk

Podcasts online te beluisteren

Eén op de elf van alle kinderen die in Vlaanderen worden geboren, komt er na een vruchtbaarheidsbehandeling. Van ivf- of icsi-behandelingen kijken we tegenwoordig niet meer op, maar dat was in de jaren zestig en zeventig wel anders. *Joy* vertelt het waar gebeurde verhaal van de ontwikkeling van in-vitrofertilisatie. Het drama start bij de eerste ontmoetingen in 1968 tussen de leden van het onderzoeksteam - fysioloog Robert Edwards, gynaecoloog Patrick Steptoe en verpleegkundige Jean Purdy - en eindigt in 1978 bij de geboorte van Louise Brown, de eerste ivf-baby.

De film toont hoe de hoofdpersonages tien jaar lang omgaan met onbegrip en tegenkanting van de kerk, de media en collega-wetenschappers. Tegelijk is het verhaal heel hoopgevend. Dat de eerste proefbuisbaby er kwam, is het resultaat van een enorm doorzettingsvermogen, een grote passie voor wetenschap en oprechte empathie voor koppels met een kinderwens. Louise Brown was de eerste proefbuisbaby, maar ondertussen volgden wereldwijd meer dan twaalf miljoen anderen, allemaal dankzij dit baanbrekende wetenschappelijke werk. Een prachtig verhaal dat zeker verteld mag worden en een boeiende film die meer dan de moeite waard is om te zien.

[dw]

Er was eens een meisje dat van de Olympische Spelen droomde ... *The Swimmers* begint als een sprookje, maar is het niet. Het biografische sportdrama vertelt het waar gebeurde verhaal van de Syrische zussen Yusra en Sara Mardini die met hun familie een zorgeloos leven leiden, tot in 2015 de burgeroorlog in Syrië escaleert. Omdat er in hun geboorteland geen toekomst meer is, neemt de familie de moeilijke beslissing om de twee oudste dochters, samen met hun neef, naar Duitsland te laten vluchten.

Wat volgt is een aangrijpend relaas, waarin bepaalde individuen - het woord mensen niet waardig wegens het ontbreken van ieder greintje menselijkheid - schaamteloos misbruik maken van de miserie van anderen. Daartegenover staat de solidariteit die tussen de vluchtelingen onderling heerst, de hoop die ze elkaar in uitzichtloze situaties blijven inspreken en de verbinding die ze over alle grenzen heen creëren. De film toont dat wanneer je de hoop niet opgeeft, doorzet en er mensen in je geloven, dromen kunnen uitkomen. Zo ook die van Yusra. Ze nam in 2016 als lid van het olympisch vluchtelingen-team deel aan de Spelen in Rio de Janeiro.

[vm]

De naam van de podcast zegt meteen waar naar je luistert: *Vrouwen die de geschiedenis veranderden*. Podcasts over geschiedenis zijn in, maar vaak komen daarin toch vooral mannen aan bod. Marjan Heemskerk vult die blinde vlek door vrouwen te bespreken. Ze was altijd al geïnteresseerd in geschiedenis. Omdat ze in de financiële sector werkt, besloot ze een podcastreeks te maken om zich toch ook met geschiedenis te kunnen bezighouden. Sinds begin 2025 verschijnt er om de drie weken een nieuwe aflevering online. Heemskerk hoopt de frequentie naar één per week te kunnen opdrijven.

In de podcasts komen niet alleen vrouwen aan bod die de geschiedenis positief hebben beïnvloed, maar ook diegenen die flink fout waren, krijgen een plaats. En het verhaal dat wordt geschetst, is altijd genuanceerd. De besproken vrouwen worden mensen van vlees en bloed met hun goede en slechte kanten. De afleveringen duren gemiddeld vijftientwintig minuten, ideaal om tussendoor mee te pikken en de essentie over de vrouw in kwestie te vernemen. In de shownotes vind je meestal nog extra informatiebronnen voor wie meer wil weten. Kortom, zeker een aanrader om te beluisteren.

[ws]

Mensen van alle leeftijden en achtergronden samenbrengen om muziek te maken - ook zonder ervaring. Dat is de kern van zinG, een participatief muzikaal project waarin verbondenheid centraal staat.

Bij zinG komen deelnemers samen om nieuwe muziek te creëren. Iedereen kan meedoen - jong of oud, met of zonder muzikale ervaring.

Samen zingen, samen bewegen, samen bouwen aan iets moois: muziek die verbindt, vreugde brengt en zin geeft. Professionele muzikanten coachen de groep.

Dit najaar komt zinG naar Antwerpen en Ronse. Het project loopt telkens van woensdag tot zondag. De eerste dagen zijn er workshops voor de deelnemers. Op zaterdag volgt een gezamenlijke repetitie, op zondag is er een concert met publiek. De Londense musicus Paul Griffiths leidt het project in goede banen.

Wil je deelnemen of wil je meer weten, dan kan je mailen naar eva.oris@deMens.nu. Kan je er nu niet bij zijn, niet getreurd, het project keert de komende jaren weer op andere locaties.

Het concert van zinG in Antwerpen vindt plaats op zondag 26 oktober 2025 om 15 uur in Zaal AthenA. In Ronse wordt de datum later gecommuniceerd.

Meer informatie en tickets op: www.deMens.nu

Facts to Act

De brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Dat is wat het Hannah Arendt Instituut doet. Tijdens Facts to Act Festival & Focus brengt het wetenschappers, beleidsmakers, professionals en burgers samen rond de tafel. Het ultieme doel? Praktische oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen zoeken, gevoed door de nieuwste wetenschappelijke inzichten.

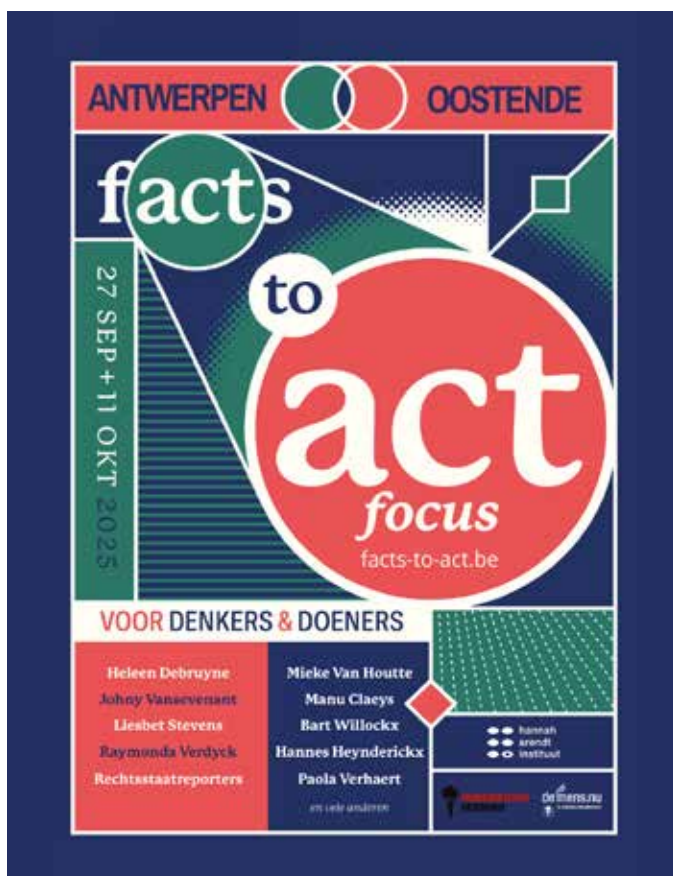
Inspirerende denkers en doeners gaan dieper in op actuele en soms complexe maatschappelijke thema's. Geen droge lezingen, maar levendige gesprekken die je aan het denken zetten en uitdagen om ook zelf in actie te komen.

Het Facts to Act Festival vindt plaats in Mechelen op donderdag 6 november 2025. Er is een dagprogramma van 9.30 tot 15.45 uur en een avondprogramma van 19.30 tot 21.30 uur, rond het thema 'De democratie is dood, lang leve de democratie'.

Daarnaast vind je Facts to Act Focus in Oostende op zaterdag 11 oktober 2025 van 14 tot 17 uur, rond het thema 'Zichtbaarheid en zeggenschap: gender en representatie in politiek en samenleving'. Facts to Act Focus is een initiatief van het Hannah Arendt Instituut, in samenwerking met deMens.nu en het Humanistisch Verbond.

Meer informatie, programma en tickets op:

www.facts-to-act.be

Nacht van de Vrijdenker

Het jaarlijkse ideeënfestival Nacht van de Vrijdenker vult De Vooruit in Gent opnieuw met wijze filosofen, baanbrekende wetenschappers en verfrissende opiniemakers, en dat op zaterdag 22 november 2025 van 11 tot 23 uur.

Verwacht je aan een marathon aan debatten, lezingen en panelgesprekken rond filosofie, kritisch denken, maatschappelijke vraagstukken en wetenschap door sprekers uit binnen- en buitenland.

Nieuw dit jaar is dat Treffpunt en Nacht van de Vrijdenker samen al twee Vrijdenker-avonden organiseren als teaser op het hoofdevenement. In en rond Treffpunt in Gent, op donderdag 9 oktober en donderdag 23 oktober 2025. Andere setting, beperkt publiek, even inspirerend.

In welke vorm dan ook, Nacht van de Vrijdenker brengt een wervelwind aan inzichten en ideeën die je geest stimuleren, opent nieuwe perspectieven en biedt verdieping op het scherpst van de snee.

Meer informatie, programma en tickets op:

www.nachtvandeVrijdenker.be

De Bronzen Uil

De Bronzen Uil, de literaire prijs van het Willemsfonds en het Algemeen-Nederlands Verbond, bekroont elk jaar de beste Nederlandstalige debuutroman. De winnaar ontvangt niet alleen een bronzen beeldje, maar ook een cheque ter waarde van tienduizend euro.

Op zaterdag 29 november 2025 viert de prijs zijn vijftiende editie, dit keer voor het eerst in Brugge, van 12 tot 20 uur. Het namiddagpro-

gramma vindt plaats in de stadsbibliotheek, gevolgd door de feestelijke prijsuitreiking in Theaterzaal Biekorf.

Uit maar liefst 62 inzendingen selecteerde de vakjury, onder leiding van Peter Van den Eede, volgende zes genomineerden:

- *Als de dieren*, Lieselot Mariën, Das Mag.
- *De drager*, Daan Borrel, De Bezige Bij.
- *Nachtschade*, Emma Laura Schouten, Van Oorschot.
- *Oroppa*, Safae el Khannoussi, Uitgeverij Pluim.
- *Rouwdouwers*, Falun Ellie Koos, Atlas Contact.
- *Sprokkelaars*, Mira Aluç, Atlas Contact.

Heb jij een van die debuten gelezen en ben je onder de indruk? Tot en met 26 november 2025 kan je online je stem uitbrengen voor de Lezersprijs. Niet alleen de vakjury en het grote publiek beslissen mee, ook enkele organisaties hebben hun eigen lezersjury, onder wie de vrijzinnig humanistische jongeren van Dwaalzin.

Meer informatie, programma, stemformulier en tickets op:

www.debronzenuil.eu

Meer activiteiten en nieuwsberichten op: www.deMens.nu

Op het terrein

Emmanuel Reynaerts

© Ververidis Vasilis / Shutterstock.com

Moreel consultants bij Defensie nemen de pen op en geven een inkijk in hun werk en werkomgeving

Op zoek naar een beter leven

Maart 2021. Midden in de coronaperiode. Ik ben aan boord van een Belgisch fregat. We varen op de Middellandse Zee richting het Suezkanaal. Het fregat maakt deel uit van een vloot rond het Franse vliegdekschip Charles de Gaulle. Iedereen is druk bezig met operationele taken.

Buiten is het mooi weer, met weinig wind en een relatief platte zee. Niet alleen goed voor het handelsverkeer en de vissers, maar ook aantrekkelijk voor de pleziervaart. Er is dus veel volk op zee en het is oppassen geblazen op de brug. Ineens wordt het extra druk aan boord. Via de radio komt het bericht binnen dat er 'mensen aan het kajakken zijn' in de Straat van Gibraltar, een zeestraat van slechts vijftien kilometer breed waar al het verkeer van de Atlantische Oceaan richting het Suezkanaal doorvaart. Eigenlijk is niemand verrast. Soortgelijke verhalen horen we dagelijks via de nieuwsdiensten. Iedereen vermoedt dan ook dat het om migranten gaat die de tocht wagen. Bij goed weer is dat een bekende route voor mensen die hun land ontvluchten en een beter leven in Europa zoeken. Maar het is nog niet zeker. Het fregat zal zich over de veiligheid van de 'kajakkers' ontfemen in afwachting van de komst van de Spaanse kustwacht.

Dat gebeuren heeft intern voor veel discussies gezorgd, maar wat bij mij lang is blijven nazinderen, is de vraag: wat drijft mensen om voor een nieuw leven te kiezen, zelfs als daar grote risico's aan vasthangen. Ik wil het hier niet specifiek hebben over migranten die op een beter leven hopen ver weg van de uitzichtloosheid van hun thuissituatie, maar wens integendeel de vraag open te trekken naar allen die voor een 'frisse start' kiezen. Mijn vraag is dus meer filosofisch van aard dan sociaal, maatschappelijk en/of economisch. Kan je alles achter je

laten, inclusief slechte en mooie ervaringen, en een nieuw leven beginnen zonder wat je achterlaat, deels of volledig mee te nemen? Is het wenselijk? Is het nieuwe leven een aanvulling op het bestaande of een totaal nieuw gegeven?

Het is een vraag met veel antwoorden, maar ik beperk me tot volgende gedachte: hoe je het ook wendt of keert, volgens mij blijft het verleden een onderdeel van zowel het heden als de toekomst. Je kan je tegen het verleden verzetten of je kan het net omarmen. Maar het bestaan van het verleden kan je niet negeren.

Moet je dan met het verleden omgaan zoals je met pijn kan omgaan? Ik refereer in dat verband aan een citaat van Cicely Saunders, verpleegkundige en arts, met betrekking tot palliatieve zorg: "Nadat we ons ten volle hebben ingespannen om de fysieke pijn en symptomen onder controle te krijgen, zouden we er gemakkelijk toe verleid kunnen worden om de spirituele pijncomponent op dezelfde manier aan te pakken. Alleen een klein deel van de spirituele pijn, met name de onrealistische angst- en schuldgevoelens, kan worden gecontroleerd; het overgrote deel zal maar oplossen als ze naar boven gebracht en doorleefd kan worden, als de pijn zelf de tijd krijgt om naar een nieuw inzicht te groeien."

Op basis van bovenstaande zou je kunnen stellen dat het verleden doorleefd moet worden. Je kan dus geen afstand van het verleden nemen, maar je moet ook niet in het verleden blijven staan. Je moet groeien naar een nieuw inzicht waar verleden, heden en toekomst samen hun plaats krijgen. En dan overvalt me de vraag: zouden 'mijn' kajakkers daar ook zo over gedacht hebben?

Achter tralies

Joeri Vaerendonck

Moreel consultants van de Stichting voor Morele Bijstand aan Gevangenen getuigen over hun ervaringen. Om privacyredenen zijn alle namen van gedetineerden schuilnamen

Er gewoon voor hen zijn

Bijna altijd wanneer ik de inhoud van mijn werk als moreel consulent aan iemand uitleg, komt er een moment waarop men denkt dat ik een therapeut ben. Terwijl dat dus niet zo is.

Ik begrijp de verwarring wel, omdat er treffende overeenkomsten zijn met wat een therapeut doet, zoals praten met mensen in een probleemsituatie. Die situatie is ook vaak een gesprekspunt en bij onze gesprekspartners kan de hoop leven dat onze gesprekken ergens toe leiden, dat er een oplossing zal komen.

Toen ik in 2009 met deze job begon, werd het me echter snel duidelijk dat ik me heel wat frustratie zou besparen als ik niet hoopte op een zichtbare verandering bij de mensen met wie ik spreek. Ik zag in dat velen van hen met een cluster van problemen zitten waar ik gewoon geen antwoord op heb. Tegelijkertijd voelde ik dat mijn houding op mijn werk geen je-m'en-foutistisch cynisme kon inhouden, dat mijn gesprekspartners op die manier niets aan onze gesprekken zouden hebben, maar vooral dat dat voor mijn eigen mentale gezondheid een slecht idee zou zijn.

Maar welke waarde zit er dan wel in onze gesprekken? Een eenvoudig, maar helder antwoord kan zijn: nabijheid.

Ik ga enkele jaren terug in de tijd, naar de 'naakte cellen' of isoleercellen van een van de gevangenissen waar ik toen werkte. Er zat een man in die ik al enkele maanden sprak. Ik noem hem hier Jan. En de gesprekken die ik met hem had, werden niet echt door veel diepgang gekenmerkt, maar ik merkte wel altijd dat hij graag had dat ik langskwam.

Enkele dagen voor mijn bezoek raakte hij betrokken bij een vechtpartij; een situatie die al enkele keren was voorgevallen in de korte tijd dat ik hem kende. Gesprekken aan de naakte cel zijn niet mijn

favoriete bezigheid. Vaak mag de celdeur niet open en moet je zolang het gesprek duurt, het winket - het luikje in de deur - in de lucht houden, terwijl je voorovergebogen alleen flarden opvangt van wat je gesprekspartner probeert te zeggen. Die dag was echter anders, de dienstdoende cipier wist me te vertellen dat Jan rustig was en dat ik een gesprek met hem in de naakte cel mocht hebben.

Dat had ik nog nooit meegemaakt. Plots zat ik samen met Jan op de matras in de naakte cel. Voor mij was het speciaal om het gesprek zo te voeren en ik was dan ook nog wat aan het acclimatiseren toen het begon. Al snel ging het over de reden waarom hij daar zat en Jan verraste me toen hij strak voor zich uit starend zei: "Het is erg om te beseffen, maar eigenlijk kunnen ze me hier niet mee straffen, want ik voel het niet meer. Het is hier voor mij niet beter of slechter dan in mijn cel."

Ik voelde toen een grote kwetsbaarheid bij hem. Het is één ding om je zo te voelen, het is nog een stap verder om het te bekennen aan iemand die je amper kent. Ik voelde dat Jan het heel hard apprecieerde dat ik op dat moment bij hem was, dat hij me dit kon toevertrouwen en wist dat ik daar niet allerlei conclusies uit zou trekken of niet tegen zijn wil zou gaan graven naar wat er 'dieper' zat.

Het vertrouwen was de vorige maanden gegroeid door de vele misschien 'banale' gesprekken, waarin ik toonde dat ik daar niet zat om hem te veranderen of over hem te oordelen, geen therapeut voor hem wilde zijn, maar gewoon bij hem wilde zijn.

Aan de slag als vrijwillig moreel consulent?

Interesse om als vrijwillig moreel consulent actief te zijn in een gevangenis of een detentiehuis? Stuur je motivatiebrief en curriculum vitae via jobs@smbg-famd.be naar de Stichting voor Morele Bijstand aan Gevangenen.

Tinneke Beeckman

Tinneke Beeckman is filosoof en schrijfster

Wat mensen gemeen hebben

© Jeroen Vanneste

“We zijn allemaal migranten”, sprak een filosoof enkele jaren geleden tijdens een debat. Op het eerste gezicht leek die uitspraak me empathisch en verbindend. Maar toen ik er langer over nadacht, vond ik ze geen van beide. Sterker nog, met wat meer empathie kan je de tegenovergestelde claim verdedigen. Mensen die tijdens hun leven alleen vrede hebben gekend, die nog in het land wonen waar hun voorouders verbleven, die de lokale taal beheersen, de gewoonten en zeden begrijpen, hun politieke rechten beoefenen en ook economisch sterk staan, hebben juist heel weinig gemeen met het lot van de meeste migranten. De gemaakte claim bevat een dubbele ontkenning: dat de een wél heeft wat de ander ontbeert. Die ontkenning werkt dan ook niet meer verbindend; hoe kan je de ander op die manier beter begrijpen?

Ben ik een migrant? Zo voel ik me niet. Ik leef aan het park waarin mijn vader als kleine jongen voetbalde. Waar mijn grootmoeder woonde. Natuurlijk kan ik me elders ook thuis voelen en gelukkig zijn. Alleen is de vanzelfsprekende nabijheid van die plek enorm waardevol. De wereld verandert razendsnel en ik kan mijn leven heel anders inrichten dan mijn grootmoeder kon. Toch ervaar ik vooral een culturele en morele helderheid die elke verandering behapbaar maakt.

Is morele helderheid een gedeelde ervaring? Hoe is ze gelinkt aan een veranderende context? En delen mensen dezelfde morele waarden in tijden van crisis, conflict of verandering? De Canadese filosoof Michael Ignatieff deed een poging om die vragen rond ethiek, universalisme en cultuur te beantwoorden in *Gewone deugden. Samenhang in een verdeelde wereld* (2017). Hij onderzocht welke waarden mensen delen;

zowel in Braziliaanse favela's, op het Japanse platteland, in kloosters in Myanmar als in de ruigere buurten van Los Angeles. Ignatieff meent dat je ethiek niet aan een bureau kan uittekenen, je moet de wereld ontdekken. Zijn bevindingen bevestigen een gedeelde kern: overal vinden mensen vertrouwen, verzoening, billijkheid, respect en gelijkheid waardevol. Mensen gelijken sterk op elkaar qua solidariteit, inzet, verbondenheid. Dat kan je deugden noemen, maar die deugden zijn geen abstracte principes; ze krijgen vorm in een concrete, specifieke situatie. En dan springen de verschillen meteen in het oog. Deugden zijn dus universeel en lokaal tegelijkertijd.

Verder buigt Ignatieff zich ook over de toenemende diversiteit in (westerse) samenlevingen. Hij benadrukt hoe vreedzaam samenwonen samenhangt met economische groei. Hij waarschuwt voor spanningen wanneer die vooruitgang uitblijft. Mensen verhuizen om een beter leven voor hun familie uit te bouwen, maar blijven soms ontgoocheld achter. Wanneer een positief toekomstperspectief wegvalt, heeft dat een enorme impact op de culturele en morele belevingen van individuen. Aan de andere kant van het spectrum geldt dat ook, voor wie de omgeving sterk door migratie heeft zien veranderen. Ignatieff beschrijft, ten derde, de complexe morele dynamieken binnen migrantengemeenschappen, tussen de meest recente nieuwkomers en wie al een tijdje in het land van aankomst verblijft. Kortom, Ignatieff zoekt wat mensen ondanks de verscheidenheid gemeenschappelijk hebben, terwijl hij oog heeft voor verschillen, die geen enkele verandering vanzelfsprekend maken. In een filosofisch onderzoek lijkt me dat cruciaal: proberen te zien wat gedeeld wordt én helder te denken over wat anders is.

Migratie, mensen op zoek naar beter

illustratie © Janne van Woensel Kooy

WIJ ZIJN ER VOOR JOU!

In een huisvandeMens kan je terecht voor: informatie (o.a. waardig levenseinde) - gesprekken - vrijzinnig humanistische plechtigheden - gemeenschapsvormende activiteiten - vrijwilligerswerk

Provincie Antwerpen

Jan Van Rijswijcklaan 96
2018 Antwerpen
03 259 10 80
antwerpen@deMens.nu

Lantaarnpad 20
2200 Herentals
014 85 92 90
herentals@deMens.nu

Begijnhofstraat 4
2500 Lier
014 85 92 90
lier@deMens.nu

Grote Markt 14
2800 Mechelen
015 45 02 25
mechelen@deMens.nu

Laar 2 bus 2
2400 Mol
014 85 92 90
mol@deMens.nu

Begijnenstraat 53 bus 6
2300 Turnhout
014 42 75 31
turnhout@deMens.nu

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Saintelettesquare 17
1000 Brussel
02 242 36 02
brussel@deMens.nu

Campus Etterbeek VUB
Pleinlaan 2
Site Willy Van Der Meeren
Lokaal P3.0.DE10, gele units
1050 Brussel

Provincie Limburg

Klokkestraat 4 bus 1
3740 Bilzen
089 30 95 60
bilzen@deMens.nu

Opitterstraat 20
3960 Bree
089 73 05 00
bree@deMens.nu

Grotestraat 10
3600 Genk
089 51 80 40
genk@deMens.nu

Albrecht Rodenbachstraat 18
3500 Hasselt
011 21 06 54
hasselt@deMens.nu

Koningstraat 49
3970 Leopoldsburg
011 51 62 00
leopoldsburg@deMens.nu

Hertog Jan Plein 24
3920 Lommel
011 34 05 40
lommel@deMens.nu

Rijksweg 380
3630 Maasmechelen
089 77 74 21
maasmechelen@deMens.nu

Kazernestraat 10 bus 1
3800 Sint-Truiden
011 88 41 17
sinttruiden@deMens.nu

Vlasmarkt 11
3700 Tongeren-Borgloon
012 45 91 30
tongeren@deMens.nu

Provincie Oost-Vlaanderen

Koolstraat 80-82
9300 Aalst
053 77 54 44
aalst@deMens.nu

Boelare 131
9900 Eeklo
09 218 73 50
eeklo@deMens.nu

Kantienberg 9
9000 Gent
09 233 52 26
gent@deMens.nu

Zuidstraat 13
9600 Ronse
055 21 49 69
ronse@deMens.nu

Stationsplein 22
9100 Sint-Niklaas
03 777 20 87
sintniklaas@deMens.nu

Hoogstraat 42
9620 Zottegem
09 326 85 70
zottegem@deMens.nu

Provincie Vlaams-Brabant

Leuvensestraat 28
3200 Aarschot
013 32 53 09
aarschot@deMens.nu

Koning Albertstraat 87
3290 Diest
013 32 53 09
diest@deMens.nu

Molenborre 28 bus 2
1500 Halle
02 383 10 50
halle@deMens.nu

Brusselsestraat 203
3000 Leuven
016 23 56 35
leuven@deMens.nu

Beauduinstraat 91 bus 1
3300 Tienen
016 81 86 70
tienens@deMens.nu

Frans Geldersstraat 23
1800 Vilvoorde
02 253 78 54
vilvoorde@deMens.nu

Provincie West-Vlaanderen

Hauwerstraat 3C
8000 Brugge
050 33 59 75
brugge@deMens.nu

Esenweg 30
8600 Diksmuide
051 55 01 60
diksmuide@deMens.nu

Korte Torhoutstraat 4
8900 Ieper
057 23 06 30
ieper@deMens.nu

Galloperstraat 48
8670 Koksijde
058 52 08 94
koksijde@deMens.nu

Overleiestraat 15A
8500 Kortrijk
056 25 27 51
kortrijk@deMens.nu

Godshuislaan 94
8800 Roeselare
051 26 28 20
roeselare@deMens.nu

De huizenvandeMens zijn
een initiatief van deMens.nu

Meer info op
www.deMens.nu

